



TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

LUOMUVALVONNAN HAKUPROSESSI ELINTARVIKETOIMIJOILLE

Sanna Koivumäki

Opinnäytetyö
Toukokuu 2017
Restonomi AMK
Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma



TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Restonomi AMK
Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma

KOIVUMÄKI SANNA:

Luomuvalvonnan hakuprosessi elintarviketoimijoille

Opinnäytetyö 66 sivua, joista liitteitä 30 sivua
Toukokuu 2017

Opinnäytetyössä käsitellään elintarviketoimijoiden hakeutumista luomuvalvontaan, jota ylläpitää elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Prosessia käydään läpi hakudokumenttien jättämiseen asti. Lisäksi aiheesta on tehty myös opas. Työn tavoitteena on madaltaa kynnystä aloittaa luomutoiminta ja helpottaa tulevaisuuden toimijoiden liittymistä luomuvalvontaan. Tämä työ on tehty osittain toimeksiantona pirkanmaalaiselle elintarvikeliikelle. Tehtävänä oli saada alulle toimeksiantajan luomuvalvontaan liittymisprosessi tekemällä hakemiseen vaadittavat dokumentit. Toimeksiantajalle tehty työ on luottamuksellinen, joten sitä ei ole sisällytetty julkiseen raporttiin. Toimeksiannossa käsitellyjä asioita esitellään oppaassa.

Teoriaosuudessa käydään läpi luomua käsitteenä, luomutuotannon merkityksellisyyttä, lainsäädäntöä, luomuvalvontaa ja luomuvalvontaan hakemiseen tarvittavia dokumentteja. Työn tarkoitusta tukemaan on tutkittu luomutuotannon tulevaisuudesta tehtyjä tutkimuksia. Lisäksi suomalaisille luomuvalvontaan kuuluville elintarvikeyrityksille on toteutettu sähköpostikysely, jonka aiheena on heidän mielipide valvontaan hakemisesta. Opinnäytetyön liitteistä löytyvässä oppaassa avataan luomuvalvonnan hakuprosessia, jota tulevaisuuden luomuelintarviketoimijat voisivat hyödyntää oman hakuprosessinsa aikana.

Luomutuotannon tulevaisuutta käsittelevien tutkimuksien, luomuvalvontaan liittyvien aiheiden opiskelemisen ja toimeksiantajalta saadun tiedon pohjalta olen saanut huomata luomuvalvontaan hakeutumiseen liittyvän byrokratian avaamisen olevan aiheellista. Myös yrityskysely antoi tukea tähän johtopäätökseen, mutta vähäisen vastaajamäärän takia ei kysely antanut luotettavaa tulosta. Luomuelintarvikkeiden suosio tulee hyvin todennäköisesti kasvamaan kuluttajien keskuudessa ja kysyntää on luomutoimijoiden lisääntymiselle. Tämän vuoksi on tarpeellista helpottaa luomuvalvontaan hakeutumista, kouluttaa toimijoita luomutuotannon säädöksistä ja antaa tukea tulevaisuuden luomutoimijoille.

Asiasanat: luomuvalvonta, luomu, liittyminen, elintarvike, tulevaisuus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
The Degree Programme in Hotel and Restaurant Management

KOIVUMÄKI, SANNA:
The Process of Joining the Control System of Organic Production
Food Business Operators

Bachelor's thesis 66 pages, appendices 30 pages
May 2017

This bachelor's thesis covers the process of joining the control system of organic production, administrated by the Finnish Food Safety Authority Evira, and it contains a manual of the same process. This study is targeted towards food business operators and covers the process up until returning the necessary documents. This study is partially done as a confidential assignment to a food business operative in Pirkanmaa.

The purpose of this thesis was to study information about the process of joining the control system for organic food business operators. This information has been gathered in one manual, and it is written in a form that is easy to follow. By doing so the process of joining might be easier for the future companies and so help the organic production of Finland to grow in the future.

The concept of organic products and the control system were studied for the theory framework. To support the purpose of this thesis, researches about the future of organic production were studied, and an e-mail questionnaire was sent to food business operators about their experience of the process of joining the control system.

The work behind this study shows that the process of joining is covered in bureaucracy, and it is difficult to understand the phrases. The research on the future of organic production shows that the demand for organic products will increase. This means that the future food business operators should be supported even more with the process of joining the control system so that the demand can be met.

Key words: control system of organic production, food business operator, joining

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LUOMU KÄSITTEENÄ	7
2.1	Luomun määritelmä.....	7
2.2	Luomutuotannon merkityksellisyys.....	10
3	LUOMUVALVONTA	13
3.1	Luomutuotannon valvontaprosessi	13
3.2	Luomuvälvönnän alaiseksi liittöminen	15
3.3	Lainsäädäntö	16
4	LUOMUVALVONTAAN HAKEUTUMINEN	20
4.1	Hakemus ja luomusuunnitelma.....	20
4.1.1	Luomutoiminnan kuvaaminen ja luomukirjanpito.....	21
4.1.2	Lähetysten vastaanottaminen, kuljetus ja lähettäminen	22
4.1.3	Erilläänpito.....	23
4.1.4	Tuotteet, koostumus ja pakkausmerkinnät	24
4.2	Luomuvälvönnän kustannukset	25
5	YHTEISTYÖ PIRKANMAALAISEN ELINTARVIKELIIKKEEN KANSSA.....	27
6	YRITYSKYSELY JA VASTAUSTEN ANALYSOINTI.....	28
7	OPAS LUOMUVALVONNAN HAKUPROSESSISTA	29
8	POHDINTA.....	30
	LÄHTEET.....	33
	LIITTEET	35
	Liite 1. Kysely yrityksille luomuvälvöntään hakemisesta.....	35
	Liite 2. Opas, Luomuvälvönnän hakuprosessi, Elintarviketoimijat	36

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee elintarviketoimijoiden hakeutumista luomuvalvonnan alaiseksi hakulomakkeiden jättämiseen asti elintarviketurvallisuusvirasto Eviralle. Lisäksi aiheesta on tehty opas. Opinnäytetyön aihe syntyi pirkanmaalaisen elintarvikeliikkeen tarpeesta saada luomuvalvontaan hakeutumisen prosessi alulle. Lisäksi keskusteltaessa toimeksiantajan kanssa nousi esiin, kuinka monet toimijat jättävät liittymättä luomuvalvontaan, koska hakuprosessi on hyvin aikaa vievä sekä ison tutkimustyön takana. Siitä heräsi idea toimeksiannon lisäksi kehitellä opas luomuvalvontaan liittymisestä. Opinnäytetyöni tavoitteena on auttaa tulevaisuuden luomutoimijoita liittymään luomuvalvontaan ja sitä kautta edesauttaa Suomen luomutuotannon kasvua.

Toimeksiantajan tuotantosuunnan takia opinnäytetyön aihealue rajautui IH-valvontajärjestelmään eli elintarviketuotantoon. Lisäksi toimeksiannon luonteen ja olosuhteiden vuoksi luomuvalvonnan hakuprosessin käsittely rajattiin loppumaan hakudokumenttien palauttamiseen Eviralle. Otsikko kehittyi aihealueen rajaamisen myötä kuvaamaan työtä täsmällisesti ja yksinkertaisesti.

Opinnäytetyön alussa avataan luomun käsitettä ja lainsäädännön vaikutusta luomutuotantoon, tutkitaan luomutuotannon merkityksellisyyttä tulevaisuudessa tehtyjen tutkimuksien avulla sekä tarkastellaan luomuvalvonnan hakuprosessia. Seuraavassa osassa käydään läpi mitä teoriaa sisältyy luomuvalvonnan hakudokumentteihin eli hakulomakkeisiin ja luomusuunnitelmaan. Pirkanmaalaisen elintarvikeliikkeen antamasta toimeksiannosta, sen tekemisestä ja toteutetusta yrityskyselystä ja sen tuloksista kerrotaan enemmän vastaavissa kappaleissaan. Kyselyt lähetettiin yrityksille sähköpostitse. Päädyin tähän tapaan, koska suurin osa yrityksistä sijaitsi ympäri Suomea ja henkilökohtaisen haastattelun toteuttaminen oli mahdotonta.

Opas sijaitsee opinnäytetyön liitteissä. Oppaan aihealue rajautui toimeksiannon myötä koskemaan elintarviketoimijoita ja loppumaan hakudokumenttien jättämiseen Eviralle. Luomuvalvonnan hakuprosessia on pyritty käsittelemään mahdollisimman lukijaystävällisesti ja Eviran aineistoa on koottu yhteen muodossa, joka olisi helposti ymmärrettävissä. Oppaan avulla luomuvalvontaan hakijan olisi tarkoitus kyetä helpommin toteuttamaan hakuun vaaditut dokumentit.

Opinnäytetyön taustatutkimuksen perusteella voidaan tulla siihen johtopäätökseen, että luomuvalvontaan liittyminen on vaikeaselkoisen byrokratian takana. Toimeksiantajan kanssa keskustelemisen sekä yrityskyselyiden vastausten pohjalta saa johtopäätös lisätukea. Luomutuotannon tulevaisuutta tutkivien tutkimusten perusteella luomuelintarvikkeiden kysyntä kuluttajien keskuudessa on nousussa ja Suomalainen byrokratia toimii vain hidasteena. Tulevaisuuden luomutoimijoita tulisi tukea kaikin keinoin, jotta tarjonta saataisiin vastaamaan kysyntää.

2 LUOMU KÄSITTEENÄ

2.1 Luomun määritelmä

Luomu-käsitteellä tarkoitetaan tuotteita, jotka ovat valmistettu ympäristöystävällisesti tekemättä vahinkoa ihmisille, eläimille sekä luonnolle. Sana luomu on lyhennelmä luonnonmukaisesta. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira valvoo Suomessa luomutuotantoa lisäysaineiston, elintarvikkeiden ja rehujen osalta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) valvoo alkutuotantoa, keruutuotantoa sekä elintarvikkeiden vähäistä valmistusta maataloilla. Alkoholijuomien luomutuotanto on Valviran vastuulla ja ulkomailta tuotavia luomutuotteita valvoo tullilaitos. (Evira 2016a, Evira 2016f.)

Eviran virallisen määritelmän mukaan luomuelintarvikkeisiin kuuluvat ”maataloustuotteet ja näistä jalostetut tuotteet, jotka markkinoidaan luonnonmukaisina” (Evira 2016a). Luomuelintarvikkeiden koostumuksesta ja valmistuksessa käytettävistä raaka-aineista on olemassa tarkat säännöt. Tuotteen raaka-aineiden täytyy olla yli 50 % maatalousperäinen, joihin lasketaan sekä luonnonmukaiset että tavanomaiset tuotteet. Vesi ja keittosuola eivät kuitenkaan sisälly näihin laskuihin. Vähintään 95 % luomuelintarvikkeen jalostamiseen käytetyistä maatalousperäisistä raaka-aineista tulee olla luomua, jotta tuotetta voidaan markkinoida luomunimikkein. Lopun 5 % raaka-aineista tulee olla joko Eviran poikkeusluvalla hyväksymiä tavanomaisia raaka-aineita tai sijaita jo Eviran toteuttamalla tavanomaisten raaka-aineiden hyväksytyjen listalla. Jalostamattoman tuotteen kohdalla raaka-aineiden tulee olla 100 % luonnonmukaisia. Markkinoidessa tuotetta merkinnällä ”100 % luomua”, ei sisällössä saa olla lisättyä vettä, suolaa, lisäaineita tai mitään, mikä ei ole maatalousperäinen. (Evira 2016d, 20; Evira 2017a.)

Luomuelintarvikkeiden jalostamisessa käytettäviä raaka-aineita valvotaan tiukasti. Lisäaineiden ja valmistuksen apuaineiden käyttöä on rajoitettu vain murto-osaan siitä määrästä, mitä tavanomaisia elintarvikkeita tuottaessa on luvallista käyttää. Luettelo lisäaineista ja tuotannon apuaineista löytyy Komission asetuksesta (EY) luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä luonnonmukaisen tuotannon, merkintöjen ja valvonnan osalta 5.9.2008/889, liitteestä

VIII. Käytettävän suolan täytyy olla joko natrium- tai kaliumkloridijohdannainen. Aromeja lisättäessä on sallittua käyttää ainoastaan luonnollista alkuperää olevia aromiaineita ja -valmisteita. Väriaineet ovat pääsääntöisesti kielletty, poikkeuksena lihan ja munan-kuorien värimerkinnät. Säilöntäaineista saa käyttää vain natriumnitraattia sekä -nitriittiä ja niitäkin ainoastaan lihajalosteissa pienemmin pitoisuuksin. Keinotekoisien makeutusaineiden käyttö on kokonaan kiellettyä luomutuotteiden valmistuksessa ja jalostamisessa. Entsyymeistä voidaan käyttää niitä mikro-organismi- ja -entsyymivalmisteita, joita yleensäkin käytetään tavallisessa elintarviketuotannossa. Lisäravinteita ei ole sallittua lisätä luomutuotteisiin, ellei sitä ole erikseen laissa määrätty. Luomutuotteissa on myös ehdoton GMO¹- ja säteilytyskielto. (Taulukko 1; Evira 2016d, 19–21.)

¹ GMO = Geneettisesti muunneltu organismi, tarkoittaa eliötä, esimerkiksi kasvia tai bakteeria, jonka perimää on geeniteknisin menetelmin muunneltu (Evira 2017b).

TAULUKKO 1. Sallitut raaka-ainelisyökset luomuelintarvikkeissa (Luomu.fi; Evira 2016d, 19; Evira 2017a)

Raaka-aineet	Käyttö elintarvikkeissa	Lisätietoa
Lisäaineet	Sallittu (47 kpl, joista 7 kpl maatalousperäisiä)	Sallitut lisäaineet ovat muun muassa hapettumisenestoaineita, emulgointi-, stabilointi- ja sakeuttamisaineita, happamuudensäätöaineita sekä paakkuutumisenestoaineita ja pakkauskaasuja
Valmistuksen apuaineet	Sallittu (36 kpl)	- 889/2009, liite VIII
Väriaineet	Rajoitettu	Lihan ja munankuorien värimerkinnät sallittu (direktiivi 94/36/EY)
Aromiaineet	Sallittu vain luontaiset aromiaineet ja -valmisteet	
Säilöntäaineet	Sallittu, vain 2	Natriumnitraatti, natriumnitriitti (lihajalosteet, tavanomaista pienemmät pitoisuudet)
Keinotekoiset makeutusaineet	Kielletty	Luonnolliset makeutusaineet sallittu
Entsyymit	Sallittu, kaikki tavallisesti elintarvikekäytössä olevat mikroorganismi- ja -entsyymivalmisteet	
Lisäravinteet	Sallittu vain, jos lakisääteisesti vaaditaan	- Kivennäis- ja hivenaineet, vitamiinit, aminohapot ja mikroravinteet - Esimerkiksi D-vitamiinin lisääminen luomumaitoon ei ole sallittua, koska sitä ei lailla vaadita

2.2 Luomutuotannon merkityksellisyys

Luomutuotannon periaatteena on mahdollistaa ihmisten ja eläinten ravinnon tarpeen täyttäminen ilman, että siitä on haittavaikutuksia ympäristölle ja elämälle. Luomukäyttämisen avulla eläimille mahdollistetaan lajinmukainen eläminen, maapallon energiavarojen käyttämistä pystytään vähentämään sekä saadaan tuettua luonnon omaa biodiversiteettiä². Luomutuotanto on osa maapallon kestävästä kehityksestä sekä yhä ekologisempaa tulevaisuutta. ”Luomutuotannon tavoitteena on – – säilyttää maaperä elinvoimaisena tuleville sukupolville”, kerrotaan Maa- ja Metsätalousministeriön Luomuu-kampanjan verkkosivustolla (2015–2017).

Luomuelintarvikkeilla on jo tänäkin päivänä hyvin kysyntää. Luomuelintarvikkeiden hintataso on kuitenkin huomattavasti korkeampi kuin tavanomaisilla elintarvikkeilla. Tämän voisi varmasti todeta olevan pääsyy siihen, miksi suurin osa väestöstä kuitenkin valitsee yhä edelleen tavanomaisen tuotteen. Globaalien ympäristökriisien ollessa nykyään yhä useammin valtamedian uutisissa, ovat tavalliset kansalaisetkin alkaneet oppia ympäristöystävällisemmän elämäntavan hyödyistä. Tämä on johtanut siihen, että luomuelintarvikkeiden kysyntä on nousemassa entistä korkeammalle.

Tulevaisuuden luomutuottaja 2025, Luomutuottajien käyttäjäprofiilitutkimus

Luomutuotannon tulevaisuuden kasvunäkymiä tukee ”Tulevaisuuden luomutuottaja 2025, Luomutuottajien käyttäjäprofiilitutkimus” -tutkimus, jonka on toteuttanut Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin Hannele Suvanto ja Kari Alasaari (2012). Tutkimus on toteutettu osana Agro Living Lab -hanketta³, jonka tarkoituksena on ”edistää Etelä-Pohjanmaan maa- ja metsätalouskoneellisuuden käyttäjälähtöistä suunnittelua ja tuotteiden käytettävyyttä sekä nopeuttaa ja helpottaa living lab -projektien käynnistämistä” (Suvanto & Alasaari 2012). Itse tutkimuksen tarkoituksena oli ”pohtia luomun tulevaisuutta tuottajatasolla koneiden, laitteiden, tekniikan ja ohjelmistojen näkökulmasta käsin tarkasteltuna”. (Suvanto & Alasaari 2012.)

² Biologisen elämän monimuotoisuus ja biologisten systeemien tilan mittari. Kertoo missä kunnossa luonto on (Luonnontila.fi 2014).

³ Hanke, jonka tarkoituksena ollut lisätä muun muassa maatalousyrittäjille ja koneurakoijille tarkoitettujen koneiden ja laitteiden käytettävyyttä. Mukana toteuttamassa ovat olleet Seinäjoen Teknologiakeskus Oy, Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja Ruralia-instituutti.

Tutkimuksessa esitetään Eviralta saatua faktatietoa vuosien 2010-2011 luomutoimijoiden määrän kasvusta. Muutos edelliseen vuoteen oli vähäinen, mutta kasvua on selkeästi tapahtunut. Lisäksi tutkimuksessa toteutettiin kysely, joka lähetettiin 52:lle luomualan toimijalle ja asiantuntijalle sekä 183:lle Agro Living Lab -hankkeen käyttäjäverkoston tuottajalle. Vastaajilta kysyttiin mielipidettä luomun tuotannon ja kulutuksen suosion muutoksista tulevaisuudessa. Suurin osa vastaajista arveli tuotannon sekä kulutuksen olevan kasvussa. Luomutuottajista kaikki vastanneet olivat sitä mieltä, että kulutuksen suosio tulee nousemaan, mutta muutama arveli luomutuotannon suosion laskevan. Syinä olivat muun muassa luomutuotteiden korkea hintataso ja maanviljelyn heikko kannattavuus. Osa luomutuottajista arveli luomutuotannon ja kulutuksen pysyvän ennallaan, tai vaan kulutuksen nousevan. (Suvanto & Alasaari 2012.)

Kyselyn toinen osa-alue käsitteli luomun tulevaisuutta tuottajien näkökulmasta ja heidän omalla alallaan. Kysymyksiä olivat muun muassa luomun nousu/lasku ja sen vaikutus omaan toimintaan, tiedon tai koulutuksen tarpeiden muutokset, maatalouspolitiikka, taloustilanne ja kulutustottumukset. Suuri osa vastaajista oli sitä mieltä, että luomun kulutus ja kysyntä tulevat kasvamaan tulevaisuudessa esimerkiksi ”ruoan arvostuksen, tuotantolosuhteista valveutumisen ja eettisten valintojen lisääntymisen vuoksi”. Lisäksi oli mainintaa ympäristön merkityksen kasvamisesta. Koulutusta ja politiikkaa pidettiin kasvua edistävinä tekijöinä ja koulutuksen, tutkimuksen ja neuvonnan merkitystä korostettiin. (Suvanto & Alasaari 2012.)

Kyselyn seuraavassa osassa käsiteltiin vielä luomun tulevaisuutta vuonna 2025 luomualan toimijoiden ja asiantuntijoiden näkökulmasta. Annetut esimerkit olivat samat edellisen kysymyksen kanssa. Vastaajien ajatukset olivat yhteneväisiä luomun kasvun kannalta. Luomutuotantoon kuuluvaan byrokraatiaan viitattiin arvelemalla maatalouspolitiikan kömpelöiden tukijärjestelmien olevan hidasteena tavanomaisten tilojen luomuun siirtymiselle ja vaikeuttavan peltojen järkevää hyödyntämistä. Lisäksi esille tulleen mielipiteen mukaan elinkeinopolitiikka suosii isoja elintarvikealan toimijoita, mikä tarkoittaa, että uutta luomujatkojalostusta ei pääse syntymään. Tutkimusraporttiin suoraan liitettyssä vastauksessa kerrottiin seuraavaa:

Uskon, että luomun kulutus ja sitä kautta tuotanto kasvaa Suomessakin vuoteen 2025 mennessä. En missään tapauksessa usko, että saavutamme maabrändityöryhmän esittämää 50 %:n osuutta maataloustuotannosta. Veikkaan pikemminkin 10 %:n osuutta kulutuksesta, joka sekin on paljon.

Kotimaisen luomun menekkiä rajoittaa kustannusrakenteemme, joka tekee kotimaisesta luomusta kallista ja marginaaliryhmien ruokaa. (Suvanto & Alasaari 2012.)

Tutkimuksessa esitetyt vastaukset tukevat jo aikaisemmin tässä luvussa todettua. Luomutuotannon toimijoissa ja kulutuksen suosiossa on olemassa selvä kasvukäyrä. Alan toimijat kokevat kuitenkin, että kasvua on hidastamassa Suomen nykyinen luomutuotantoa hoitava toimintapolitiikka. Tulevaisuuden luomutoimijoita pitäisi pyrkiä tukemaan enemmän lisäämällä koulutusta, vähentämällä ja selkeyttämällä byrokratiaa sekä neuvonannolla. (Suvanto & Alasaari 2012.) Suomen päättäjien tulisi pyrkiä toimimaan yhä enemmän kriittisen globaalin ympäristötilanteen hyväksi. Helppo askel eteenpäin olisi luomutoiminnan tukeminen, tekemällä luomuvalvontaan liittymisestä selkeämpää.

3 LUOMUVALVONTA

3.1 Luomutuotannon valvontaprosessi

Suomessa luomutoimialaa kokonaisuudessaan valvovat Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY), Valvira, Tullilaitos sekä kunnat. Opinnäytetyössä käsiteltävä 1H-valvontajärjestelmä kuuluu Eviran valvontapiiriin. Luomuvalvonta tarkoittaa, että kaikki toimijat, jotka haluavat markkinoida tuotteitaan luomunimikkeen alla, joutuvat toimimaan Eviran sääntöjen sekä valvonnan alaisena. Luomuvalvonnan tarkoituksena on, että kuluttajat pystyvät luottamaan markkinoilla olevien luomunimikkeellä merkittyjen tuotteiden rehellisyyteen sekä antaa kaikille luomutoimijoille samat lähtökohdat lähteä kilpailemaan kyseisellä toimialueella. (Evira 2015b, 3; Evira 2016f.)

Eviran verkkosivuilla luomutuotanto jaetaan karkeasti kolmeen yläkategoriaan: luomuviljely, luomueläimet ja -rehut sekä luomuelintarvikkeet. Näistä kategorioista kolmas eli luomuelintarvikkeet pitää sisällään 1H-valvontajärjestelmän toimialat, joihin kuuluvat elintarvikkeiden valmistus, varastointi, tukkukauppa ja maahantuonti. Opinnäytetyössä käsitellään 1H-valvontajärjestelmän luomuvalvontaan liittymisprosessia, joka on rajoitettu loppumaan hakemuksen jättämiseen Eviralle. Eviran valvontapiiriin kuuluvat myös 1F- ja 1G- valvontajärjestelmät, mutta niihin ei oteta kantaa tässä työssä. Ensimmäiseen järjestelmään kuuluvat lisäysaineet ja toiseen rehuotuotanto. ELY-keskukselle kuuluvat järjestelmät 1A-1E, mitkä pitävät sisällään peltokasvituotannon, kasvihuonetuotannon ja sienten kasvatuksen, keruutuotannon, kotieläintuotannon sekä maatalojen vähäisen elintarvikevalmistuksen. (Taulukko 2.)

TAULUKKO 2. Luomutuotannon valvontajärjestelmät (Evira 2017d)

Valvonta-järjestelmä	Tuotantosuunta tai toimiala	Valvoja
1 A	Peltokasvituotanto (sisältää myös avomaavihanekset, marjat ja hedelmät)	ELY-keskus
1 B	Kasvihuonetuotanto ja sienten kasvatus	ELY-keskus
1 C	Keruutuotanto	ELY-keskus
1 D	Kotieläintuotanto	ELY-keskus
1 E	Vähäinen elintarvikkeen valmistus maatilalla	ELY-keskus
1 F	Lisäysaineiston pakkaaminen, tukkukauppa ja maahantuonti	Evira
1 G	Rehujen valmistus, tukkukauppa ja maahantuonti	Evira
1 H	Elintarvikkeiden valmistus, varastointi, tukkukauppa ja maahantuonti	Evira

Luomuvalvonnan toteuttaminen tapahtuu valvonnan alaiseksi ilmoittautumalla, Eviran luomurekisteriin hyväksytyksi pääsemisellä sekä tulevaisuudessa tapahtuvien vähintään kerran vuodessa suoritettavien tarkastusten avulla. Valvontarekisteriin pääseminen vaatii sitä, että toimija on perehtynyt luomutuotannolle asetettuihin vaatimuksiin, mukauttanut liiketoimintansa sopivaksi sekä laatinut toimintaohjeet luomusuunnitelman muodossa. Hakemuksen jättämisen sekä dokumenttien hyväksyttämisen jälkeen tehdään toimijan luokse alkutarkastus, jossa kartoitetaan mahdollisuudet luomutoiminnan aloittamiseen sekä ylläpitoon. Tämä prosessi varmistaa, että luomuvalvontarekisteriin pääsevät ainoastaan lakisäädösten sekä Eviran asettamien standardien mukaiset toimijat. (Evira 2015b, 9–11.)

Valvonnan alaiset toimijat käyvät vuosittain läpi maksullisen tarkastuksen Eviran johdosta. Tarkistuskäynnillä verrataan luomutoimintaa sekä -suunnitelmaa keskenään, tarkistetaan varastokirjanpidon täsmävyys, mahdollisten tavarantoimittajien ja alihankintayhteyksien asiakirjaselvityksien riittävyys ja kuuluminen valvontarekisteriin, GMO- ja säteilytystodistusten olemassaolo ja paikkansapitävyys sekä luonnonmukaisten ja tavanomaisten tuotteiden erilläänpitotoimenpiteiden riittävyys. Jos tarkastuksessa huomataan puutteita, eikä toimija korjaa toimintaansa, voi seurauksena olla kirjallinen huomautus,

markkinointikielto luomunimikettä käyttäen tai toistaiseksi voimassa oleva tai määräaikainen erottaminen valvontarekisteristä. Luomuvalvonnan tarkastusten avulla Evira pitää huolta markkinoilla olevien luomunimikkeellä varustettujen tuotteiden aitoudesta. Luomunimikettä ei voi käyttää tuotteen yhteydessä, jos se ei ole luonnonmukainen. (Evira 2016g, Evira 2016h.)

Kuluttaja pystyy itse tarkistamaan Eviran verkkosivuilla olevan luomuhakupalvelun avulla, onko kyseinen tuote tai toimija luomuvalvonnan piirissä. Hakupalvelu näyttää tuloksena toimijan mahdollisen luomutodistuksen, minkä kaikki valvontarekisteriin hyväksytyt ovat saaneet. Jos kyseisellä toimijalla ei ole esittää vaadittavia asiakirjaselvityksiä, mutta tuotteen pakkausmerkinnät antavat kuluttajan ymmärtää kyseessä olevan luomutuote, on asiasta mahdollista ottaa yhteyttä Eviraan. (Evira 2016b.)

3.2 Luomuvalvonnan alaiseksi liittyminen

Luomuvalvonnan alaiseksi täytyy ilmoittautua, jos haluaa markkinoida tuotteitaan luomunimikkeen alla. Tiettyä ajankohtaa liittymiselle ei ole, vaan hakemuksen voi lähettää Eviralle milloin tahansa. Luomutoimintaa ei kuitenkaan saa virallisesti aloittaa ennen ilmoitusta rekisteriin hyväksynnästä. Alihankintana suoritettava luomutoiminta tarkoittaa myös sitä, että luomuvalvontaan liittyminen on aiheellista. Luomuvalvontaan tulee liittyä, jotta kuluttajamarkkinoille ei päädy luomunimikkeen alla markkinoitavia tuotteita, jotka on tehty vastoin luomusäädöksiä. Tämä lisää kuluttajan luottamusta luomutuotantoon sekä takaa kilpaileville toimijoille samanarvoisen lähtökohdan. (Evira 2016d, 8.)

Eviran aineistoissa luetellaan yleisellä tasolla kenen pitää ilmoittautua luomuvalvontaan. 1H-valvontajärjestelmään kuuluvat elintarviketuotannon toimijat, jotka valmistavat, valmistuttavat, pakkaavat, välittävät, varastoivat ja/tai vievät tai tuovat EU:n rajojen yli. Näihin toimintoihin sisältyy myös tuotteiden säilöminen, jalostaminen, uudelleen pakkaaminen, luomuun viittaavien merkintöjen tekeminen ja/tai niiden muuttaminen. (Evira 2016d, 8–9.)

Alkutuotantoon kuuluvat maataloustoimijat, jotka yksinomaan keskittyvät esimerkiksi luonnonmukaiseen viljelyyn tai eläintuotantoon, eivät sisälly 1H-valvontajärjestelmään. Poikkeuksena, jos toiminnassa tuotetaan elintarvikkeita käyttäen muita kuin oman tilansa

raaka-aineita, on toimijan ilmoitettava myös IH-valvontajärjestelmään. Keruutuotanto kuuluu muuten ELY-keskuksen valvontapiiriin, mutta jos luomukeruualueilta kerättyjä tuotteita ostetaan, täytyy ostotoimintaa harjoittavan toimijan ilmoitautua myös luomuelintarvikkeiden valvontaan. (Evira 2016d, 8–9.)

Lisäksi Eviran on listannut kenen ei tarvitse hakeutua valvonnan piiriin, mutta joutuu kuitenkin toiminnassaan ottamaan huomioon luomusäännökset. Näin voidaan varmistua luomutuotteiden erilläänpidon onnistumisesta tavanomaisista tuotteista. Näihin toimijoihin sisältyvät vähittäismyymälät, joiden toimintaan kuuluu luomutuotteiden myyminen ilman muutoksien tekemistä, sekä asiakkaan edessä tapahtuva luomutuotteiden jauhaminen, paloittelu, pakkaaminen ja luomumerkintöjen uudelleen tekeminen. Myöskään kauppojen paistopistetoiminta, joissa paistetaan luomuraakapakasteita myyntiin, ei velvoita hakeutumaan valvonnan piiriin. Poikkeuksena, jos vähittäismyymälässä varastoidaan tai jalostetaan tuotteita muualla kuin myyntipisteen yhteydessä tai harjoitetaan tuontitoimintaa EU:n ulkopuolelta, on toimijan ilmoitettava luomuvalvonnan alaiseksi. (Evira 2016d, 8; Evira 2017c.)

3.3 Lainsäädäntö

Luomutuotantoa säätelee Euroopan Unionin asettamat lait. Lainsäädäntö asettaa luomutuotannolle kansainvälisellä tasolla vähimmäisvaatimukset ja yhtenäiset toimintasäännöt. Lisäksi luomuelintarvikkeita säätelee tavanomaisten tuotteiden kanssa yhteiset elintarvikkeasetukset, sekä kansallisella tasolla että EU-tasolla. Lainsäädäntö määrittää muun muassa mitä vaatimuksia luomutuotteen tulee täyttää, miten luomutuotannon sääntöjen noudattamista valvotaan ja miten luomumerkintöjä käytetään. Euroopan Unionin luomulainsäädäntö on voimassa sellaisenaan kaikissa EU:n jäsenmaissa, mutta lisäksi eri maissa voi olla oma luomutuotteita ja -elintarvikkeita määrittelevä lainsäädäntönsä. Eviran oppaasta ”Luomutuotanto 3, Elintarviketuotannon ehdot” löytyy kooste luomutuotantoon sekä -valvontaan vaikuttavista lakipykälistä. (Evira 2016d, 7.)

Luomutuotannon lainsäädännön pohjan muodostaa luomusäätöksi kutsuttu Euroopan Unionin Neuvoston luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 2092/91 kumoamisesta annettu asetus

28.6.2007/834. Asetus käsittelee luomutuotannon tavoitteita ja periaatteita, pakkausmerkintöjen käyttöä, luomuvalvontaa, EU:n ulkopuolista kaupankäyntiä, tuotteiden markkinoille tuomista ja tilastovalvontaa. Varsinaisesta toimeenpanosta kerrotaan Euroopan Komission luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä luonnonmukaisen tuotannon, merkintöjen ja valvonnan osalta annetussa asetuksessa 5.9.2008/889. Asetus pitää sisällään tietoa jalostetuista elintarvikkeista, tuotteiden käsittelemisestä, luomutuotannon merkinnöistä, luomuvalvonnasta, säädösten rikkomisesta, tietojen vaihtamisesta ja toimittamisesta. Lisäksi asetuksen liitteestä VIII löytyy lista sallituista lisäaineista ja tuotannon apuaineista. Euroopan Komission (EY) neuvoston asetuksen N:o 834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä kolmansista maista tuotavien luonnonmukaisten tuotteiden tuontijärjestelyjen osalta annettua asetusta 8.12.2008/1235 kutsutaan nimellä tuontiasetus, koska se säätelee tuotteiden tuomista EU:n ulkopuolelta. Taulukossa 3 esitellään luomutuotantoa säätelevät lakiasetukset.

TAULUKKO 3. Luomutuotantoa säätelevät lakiasetukset

Luomutuotannon lainsäädäntö	Sisältö (oleellinen IH-valvontajärjestelmälle)
Neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007	Luomuasetus - Luomutuotannon tavoitteet ja periaatteet - Luomumerkintöjen käyttö - Valvonta - Kaupankäynti EU:n ulkopuolella - Markkinoille saattaminen ja tilastovalvonta
Komission asetus (EY) N:o 889/2008	Toimeenpanoasetus - Jalostetut elintarvikkeet - Tuotteiden kerääminen, pakkaaminen, kuljettaminen ja varastointi - Luomutuotannon merkinnät - Valvonta - Säädösten rikkominen ja tietojenvaihto - Tietojen toimittaminen komissiolle sekä siirtymä- ja loppusäännökset - sallitut lisäaineet ja tuotannon apuaineet (liite VIII)
Komission asetus (EY) N:o 1235/2008	Tuontiasetus - Luomutuotteiden tuonti EU:n ulkopuolelta

Luomuvalvontaa itsessään säätelee Helsingissä annettu laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta 294/2015. Asetus käsittää luomutuotannon valvonnan, viranomaisten välisen työnjaon, valvontajärjestelmät, hallinnolliset pakkokeinot ja seuraamukset sekä taloudellisia säännöksiä. Tarkentamaan kyseistä säädöstä on annettu Maa- ja metsätalousministeriö asetus luonnonmukaisesta tuotannosta 21.4.2015/454. Siitä tulee ilmi minkäläisten toimijoiden ei tarvitse kuulua valvontarekisteriin sekä valvontaviranomaisen tunnusnumerot. Luomutuotantoa sekä -valvontaa säätelevät vielä lisäksi tavanomaisten elintarviketuotteiden asetukset. Euroopan parlamentin ja neuvoston (EY) asetuksessa rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta 29.4.2004/882 käsitellään rehu- ja elintarvikelainsäädännön noudattamisen valvontaa. Taulukossa 4 esitellään luomuvalvonnan lainsäädäntöä.

TAULUKKO 4. Luomuvalvontaa koskeva lainsäädäntö

Luomuvalvonnan lainsäädäntö	Sisältö (oleellinen 1H-valvontajärjestelmälle)
Eduskunnan asetus N:o 294/2015	<ul style="list-style-type: none"> - Luonnonmukaisen tuotannon valvonta - Viranomaisten välinen työnjako luomutuotannon valvonnassa - Valvontajärjestelmät - Hallinnolliset pakkokeinot ja seuraamukset - Taloudellisia säännöksiä
Maa- ja metsätalousministeriön asetus N:o 454/2015	<ul style="list-style-type: none"> - Tarkentaa luonnonmukaisen tuotannon valvonnan säädöstä 294/2015 - Toimijat, joiden ei tarvitse kuulua luomuvalvontaan - Valvontaviranomaisen tunnusnumero
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004	Rehu- ja elintarvikelainsäädännön valvonta

4 LUOMUVALVONTAAN HAKEUTUMINEN

4.1 Hakemus ja luomusuunnitelma

Ennen kuin luomunimikettä voidaan käyttää markkinoinnissa, täytyy toimijalla olla esittää virallinen luomutodistus. Luomervalvonnan rekisteriin pääsemiseen kuuluu noin yhdeksän vaihetta; luomutoiminnan kartoittaminen, luomusuunnitelman teko ja hakemusten täyttäminen, dokumenttien hyväksyntä, Eviran tekemä toiminnan alkutarkastus, mahdollisiin muutostarpeisiin vastaaminen ja uudelleen hyväksyttäminen, valvontarekisteriin pääsy ja luomutodistuksen vastaanottaminen. Vaiheiden läpikäymiseen voi mennä aikaa noin kolmesta kuukaudesta puoleen vuoteen, riippuen hakijan omasta nopeudesta ja Eviran käsittelyajan pituudesta. Luomusuunnitelman tekemiseen voi varautua menevän muutamakin viikko. Eviran verkkosivuilla kerrotaan hakemuksen jättämisen jälkeisen käsittelyajan olevan 1-3 kuukautta. (Evira 2016i.)

Hakemuksia täytetään kaksi kappaletta: perushakemus sekä täydennyslomake, joka määrittää mihin valvontajärjestelmään hakeutuu. Lisäksi toimija, joka hakee elintarvikevalvontaan, joutuu liittämään mukaan korkeintaan kolme kuukautta vanhan kaupparekisteriotteen. Hakemuksen käsittely sekä alkutarkastus ovat maksullisia. Sekä dokumentit että hinnasto löytyvät Eviran sivuilta. (Evira 2016i.)

Euroopan Komission asetus 889/2008 vaatii luomutoimintaa harjoittavalta toimijalta luomusuunnitelman laatimisen. Suunnitelman tarkoitus on, että toimija joutuu miettimään oman toimintansa kannalta kriittisimmät kohdat, eli tilanteet joissa tavanomaiset tuotteet voisivat sekoittua luomun kanssa. Suunnitelman tekeminen sekä jatkuva päivittäminen auttavat toimijoita takaamaan tuotteidensa laadun tarjoamalla vakioidun toimintamallin. (Evira 2013, 1.)

Luomusuunnitelma on omavalvontasuunnitelman tapainen, toimijan luomutoiminnan yksityiskohtaisesti kuvaava opas viranomaiselle, toimijalle sekä henkilökunnalle. Suunnitelmassa kerrotaan, minkälaista luomutoimintaa tulee olemaan ja miten se aiotaan toteuttaa. Suunnitelmaa tulee päivittää, kun toiminnassa tapahtuu luomun kannalta oleellisia

muutoksia. Valvontaan hyväksytyksi tulemisen jälkeen vuosittaisessa tarkastuksessa käytetään luomusuunnitelmaa hyväksi vertaamalla sitä tapahtuvaan toimintaan. (Evira 2016c.)

Luomusuunnitelma on rakenteeltaan vapaamuotoinen, mutta sisällöltään tarkoin määritelty tuotantosuunnan mukaisesti. Suunnitelmasta täytyy löytyä yleisellä tasolla muun muassa toiminnan kuvaus, erilläänpitotoimenpiteiden kuvaus, lähetysten vastaanottamisesta toimintaohjeet, tuotteiden koostumus, tuotemerkinnät, tuotteiden kuljetus ja lähettäminen sekä kirjanpito. Tuotantosuuntakohtaisesti suunnitelman muu sisältö voi vaihdella, esimerkiksi suunnitelma voi olla toimijan omien käytänteiden mukaisesti tehty. (Evira 2013, 1–9.) Seuraavana opinnäytetyössä esitellään esimerkiksi elintarvikevähittäiskaupan luomusuunnitelmaan tyypillisesti sisältyvät kohdat: Luomutoiminnan kuvaaminen, luomukirjanpito, lähetysten vastaanottaminen, kuljettaminen ja lähettäminen, erilläänpito, tuotteiden koostumus, tuotemerkinnät ja tuontitoiminta.

4.1.1 Luomutoiminnan kuvaaminen ja luomukirjanpito

Luomusuunnitelman ensimmäisessä kappaleessa kuvataan toteutettava luomutoiminta yleisellä tasolla. Kirjoituksessa esitellään kuka tekee, mitä tekee ja missä tekee. Toiminnan luonteesta tulee kertoa, minkälaisia tuotteita käsitellään ja onko kyseessä jalostamista, pakkaamista, valmistamista, varastointia vai tuontia. Lisäksi on mainittava, käsitelläänkö myös tavanomaisia tuotteita ja vielä mahdollisesti samassa tilassa luomutuotteiden kanssa. Toimintatavoista tulee kertoa, miten säädösten mukaista toimintaa aiotaan toteuttaa, onko työ kausiluontoista vai jatkuvaa sekä toteutetaanko jotain mahdollisesti alihankintana. Kaikista liiketiloista, missä toimintaa toteutetaan sekä käytössä olevista työskentelykalusteista on oltava myös tietoa. Mikäli tuonti EU:n ulkopuolelta on osa luomutoimintaa, täytyy tähän vaiheeseen vielä lisätä kuvaukset tuotteiden saapumispaikoista ja varastotiloista. (Evira 2013, 2.)

Kaikista luomutoiminnassa käytössä olevista laitteista ja koneista on tehtävä luettelo, jota tulee päivittää tarpeen mukaan. Luettelossa kerrotaan laitteen tai koneen malli, käyttötarkoitus ja sijainti. Liiketiloja, laitteita ja koneita kuvattaessa on tärkeää, että kirjoituksen perusteella pystyy tunnistamaan varsinaista sijaintia tarkasteltaessa mitä, miten ja missä

toimintaa tapahtuu. Pohjapiirroksen lisääminen suunnitelmaan ja siihen paikkojen merkitseminen antaa lisäselkeyttä toiminnan tunnistamiseen, jos samassa tilassa käsitellään myös tavanomaisia tuotteita. (Evira 2013, 2.)

Alihankkijat

Mikäli yritys antaa jonkin osan luomutoiminnastaan alihankkijan tehtäväksi tai toimii itse alihankkijan roolissa toiselle yritykselle, tulee siitä olla selvitys luomusuunnitelmassa. Yritys ja alihankkija tekevät kirjallisen sopimuksen keskenään, mikä velvoittaa myös alihankkijaa toimimaan luomusäädösten mukaisesti. Alihankkijan palkanneen yrityksen luomusuunnitelmasta tulee käydä ilmi luettelo alihankkijoista sekä kuvaukset heille annetuista tehtävistä, luettelo alihankkijan toiminnan piirissä olevista luomutuotteista, minkä viranomaisen valvonnan alla alihankkija toimii sekä toimenpiteet, miten varmistetaan alihankkijan toiminnan laadusta luomun säilymiseksi. (Evira 2013, 6.)

Luomukirjanpito

Luomukirjanpidossa on kyse luomutuotteita koskevan liiketoiminnan eri osa-alueiden kirjaamisesta ylös. Kirjanpidon avulla voidaan seurata tuotevirtaa eli saapuvia, varastossa olevia, hävikkiä sekä lähteviä tuotteita, raaka-aineiden kulkua, reklamaatiota, kuluttajasiakkaita ja jälleenmyyntiasiakkaita. Kirjanpidosta on muodostettava tase eli yhteenvedo, josta selviää tuotantopanokset sekä tuotokset. Luomusuunnitelmaan tehdään selvitys, miten kirjanpidosta huolehditaan. Jos jokin liiketoiminnan osa-alueista on annettu alihankkijan tehtäväksi, joutuu siitä huolimatta päämiesyritys huolehtimaan kirjanpidosta alihankkijan lisäksi. Kirjanpito sekä sen oikeaksi osoittavat todisteet, kertovat viranomaiselle onko toiminta säädösten mukaista. (Evira 2016d, 28–29.)

4.1.2 Lähetyksen vastaanottaminen, kuljetus ja lähettäminen

Luomutoiminnan toteuttamisen vaatiessa luomutuotteiden sisäänostamista, suunnitelmassa täytyy kuvailla toimenpiteet lähetystä vastaanottaessa sekä purkaessa, jotta luomutuotteiden laatu säilyisi. Toimenpiteet täytyy kuvailla yksityiskohtaisesti, jotta uusi henkilökuntakin voisi ohjeet luettuaan toteuttaa toimintaa varmuudella, luomuisuutta vaarantamatta. Vastaanottotoimenpiteissä kuvaillaan myös, miten varmistetaan luomutuotteiden aitoudesta ja miten toimitaan, jos aitoutta on tarve epäillä. (Evira 2013, 3.)

Luomutoimintaan sisältyessä tuotteiden kuljettamista ja lähettämistä, täytyy luomusuunnitelmassa olla kuvaukset myös näiden toimenpiteisiin. Kuvausten tulee sisältää tilat, joissa lähetyksiä käsitellään, keinot lähetyksen tunnistamiseksi, selvitykset kuljettavasta tahosta, pakkaustoimenpiteet sekä lähettämiseen tarvittavien dokumenttien sisältämät tiedot ja luomumerkinnät. (Evira 2013, 7–8.)

Tuonti

Luomutuotteiden suora tuominen EU:n ulkopuolelta omaan käyttöön eli tuontitoiminta on myös kirjattava luomusuunnitelmaan. Kuvauksesta tulee ilmetä, tehdäänkö toimintaa itse vai alihankintana, tuotteiden saapumis- ja vastaanottoaikat, varastotilojen kuvaukset sekä vastaanottotarkastus ja -toimenpiteet, miten luomun aitoudesta varmistutaan. Mikäli tuotteita lähetetään vielä eteenpäin, on ensimmäisen vastaanottajan tehtävä myös tiloistaan ja toimenpiteistään täydelliset kuvaukset luomusuunnitelmaan. Sama koskee myös alihankkijana toiselle työskentelevää toimijaa. (Evira 2013, 9.)

Jäljitettävyys

Ongelmatilanteiden varalta jokaisen tuotteen ja raaka-aineen täytyy olla jäljitettävissä kaikissa toimintavaiheissa. Ongelmatilanteita, joiden takia tuotteen alkuperää joudutaan jäljittämään, voivat olla esimerkiksi luomun aitouden epäily, tuotteen viallisuus tai saastuneisuus jollain aineella, mikä ei oikeasti kuulu tuotteeseen. Luomusuunnitelman kuuluu antaa toimintaohjeet edellä mainittuihin tilanteisiin, jotta jotain voidaan tehdä tilanteen korjaamiseksi. Toimijan tulee pystyä jäljittämään tuotteet niiden toimittajiin, myyjiin, vastaanottajiin ja ostajiin. Jäljittämistä helpottaa erä- ja raaka-ainekohtaisten tuotemerkintöjen käyttö sekä kirjanpito lähetetyistä tuotteista ja niiden vastaanottajista. (Evira 2013, 5.)

4.1.3 Erilläänpito

Luomutuotannon laadun varmistumiseksi on pidettävä huolta, että luomutuotteita sekä tavanomaisia tuotteita käsitellään ja varastoidaan erillään toisistaan jokaisessa tuotantovaiheessa. Tämä tarkoittaa, että puhdistusmenetelmiä ei suunnitella omavalvontanäkökulmasta tilan tavanomaisesta puhtaudesta huolehtimiseksi, mutta elintarvikeasetuksen puhtauskriteereiden pitää silti täytyä yrityksen omavalvontasuunnitelman mukaisesti.

Erilläänpitotoimenpiteitä ei tarvitse erikseen kuvailla luomusuunnitelmassa, jos liiketoiminnassa keskitytään ainoastaan luomutuotteisiin ja käytetyt lisä- ja apuaineet ovat sallittujen listalla. (Evira 2013, 4.)

Erilläänpitotoimenpiteet pitävät sisällään kuvaukset tilojen puhdistustoimenpiteistä, keinoista miten eri raaka-aineiden sekä valmiiden tuotteiden tuotantoerät ovat tunnistettavissa sekä kirjalliset selvitykset fyysisistä tilaratkaisuista varastoinnin ja myynnin kannalta. Toimenpiteet tulee olla kuvattuna koko luomutuotteen elinkaaren ajalta, kun kyseinen tuote on toiminnan harjoittajan käsissä. Luomutuotteen elinkaari käsittää vastaanoton, raaka-aineiden varastoinnin, valmistuksen, valmiiden tuotteiden varastoinnin ja myynnin sekä tuotteiden mahdollisen kuljetuksen eteenpäin. (Evira 2013, 4.)

Puhdistustoimenpiteiden kuvauksen tulee käsittää siivousmenetelmät, puhtauden arviointimenetelmät ja puhdistuksen sekä puhdistuksen tulosten kirjaamisen. Siivousmenetelmien tehokkuutta ja liiketilojen puhtautta on aktiivisesti seurattava erilaisin keinoin. Esimerkiksi henkilökunta voi suorittaa päivittäistä silmämääräistä tarkkailua siivouksen lisäksi tai voidaan valmistaa osa luomuerästä tavanomaisena, kunnes käytössä olleet tuotantotasot ovat puhdistuneet ja vasta sen jälkeen voidaan aloittaa luomun valmistus. Puhdistustoimenpiteiden tehokkuuden arviointi pintapuhtausnäytteiden avulla ei ole hyväksyttävä keino, koska näytteet kertovat ainoastaan pintojen puhtaudesta elintarvikehygienisten säädösten tasolla. Näytteet eivät anna tietoa, ovatko tuotantolinjan tulokset tavanomaisista tuotteista lähtöisin vai ovatko ne luomua. (Evira 2013, 5.)

4.1.4 Tuotteet, koostumus ja pakkausmerkinnät

Luomutoiminnan harjoittajan tulee pystyä olemaan varma ja riittävin todistusaineistoin kyetä todistamaan tuotteistonsa luomun aitous sekä koostumusvaatimusten täyttyminen. Sen takia tuotteissa käytettävistä raaka-aineista sekä mahdollisista apuaineista tulee olla kuvaus luomusuunnitelmassa sekä tieto siitä, millä tavalla luomun aitoudesta varmistutaan. Luomusuunnitelmaan on liitettävä myös luettelo tuotteista sekä tavarantoimittajista, joita on jatkuvasti päivitettävä tarpeen mukaan. Luomutarkastuksen aikana luomutarkastajalle täytyy antaa mahdollisuus katsoa läpi tuotteiden reseptit tai täydelliset ai-

nesosaluettelot. Reseptit voivat kuitenkin olla liikesalaisuuksia, joten niitä ei tarvitse liittää luomusuunnitelmaan ja Eviran puolesta ne käsitellään luottamuksellisina. (Evira 2016d, 19.)

Mikäli tuotteiden valmistuksessa on käytetty tavanomaisia ainesosia, täytyy toimijalla olla selvitys, onko Evira hyväksynyt kyseisen aineen käytön luomutuotannossa. Jos toimija on saanut raaka-aineelle poikkeuksellisen ainesosaluvan, tulee sen käytöstä olla luomusuunnitelmassa perusteellinen selvitys sekä tieto, kuinka kauan lupa on voimassa. Jokaisen tuotteen kohdalla, joka joko kokonaan myydään luomunimikkeellä tai tavanomaisen tuotteen kohdalla, jonka ainesosaluettelossa halutaan raaka-ainetta mainostaa luomuna, tulee olla tehtynä selvitys luomusuunnitelmaan. Jos tavanomaisessa tuotteessa käytetään luomuraaka-aineita, mutta valmiin tuotteen ainesosaluettelossa ei ole merkintää luomun käytöstä, ei siitä tarvitse tehdä selvitystä suunnitelmaan. (Evira 2016d, 20–21.)

Luomusuunnitelmassa tulee kuvailla, mitkä merkinnät tulevat pakkauksiin ja etiketteihin, asiakirjoihin, tiedotteisiin sekä markkinointi- ja mainosmateriaaleihin. Mukaan voidaan myös lisätä kuvat mallimerkinnöistä. Lisäksi suunnitelmasta täytyy löytyä toimenpiteet, miten varmistutaan, että tavanomaisia tuotteita ei myydä luomumerkintöjen alla ja mitä tehdään, jos merkinnät ovat väärin. Toimija ei saa johtaa asiakasta merkinnöillään harhaan. Sen vuoksi tavanomaisia tuotteita ei saa markkinoida merkinnöillä, jotka voisivat viitata luonnonmukaiseen tuotantotapaan. (Evira 2013, 7.)

4.2 Luomuvalvonnan kustannukset

Ennen luomutoiminnan aloittamista, on toimijan hyvä miettiä luomuvalvonnasta aiheutuvia taloudellisia menoja. Luomuvalvonnasta syntyvät kustannukset maksetaan palvelumaksuina valvovalle taholle. Valvontaan liittyvillä julkisoikeudellisilla palveluilla lisätävä arvonlisävero on 0 %, ja maksut määräytyvät maa- ja metsätalousministeriön kehittämän lain maksuasetuksen 1161/2014 mukaan. Liiketaloudellisissa palveluissa ja tuotteissa arvonlisävero on 23 %, ja hinnat perustuvat Eviran hinnastoon. (Evira 2015a; Evira 2016e.)

Luomuvalvontaan liittyessä kustannuksia syntyy hakemuksen käsittelystä ja ennen hyväksytyksi tulemista suoritettusta tuotannon alkutarkastuksesta. Hakemuksen käsittelymaksu on 110,00 € ja alkutarkastuksen perusmaksu 113,50 €, jonka päälle lisätään vielä pinta-alaan tai tarkastusaikaan sidottu tarkastusmaksu eli 115,00 € tunnilta. Jos toimintaan kuuluu vielä alihankintana tilattua työtä, on tarkastusmaksu sillekin 115,00 € tunnilta. Mikäli tarkastusta ei voida suorittaa toimijasta johtuvista syistä tai toimija itse peruu tarkastuksen 48 tunnin sisällä ajankohdasta, peritään toimijalta kuitenkin 115,00 €:n maksu. Jos tarkastusta jatketaan virastossa toimijasta johtuvasta syystä, on maksu sille 115,00 € tunnilta. Tämä tarkoittaa, että mikäli toimija hyväksytään ensimmäisen tarkastuksen jälkeen valvontaan, on maksua kertynyt jo vähintään 338,50 €. Jos tarkastus pitkistyy tunnilla, on kokonaishinta jo 453,50 €. (Evira 2015a.)

Edellä mainittujen hintojen lisäksi kustannuksia syntyy myös muista erilaisista valvontaja lupamaksuista, kuten esimerkiksi luomulisäysaineiston merkitsemisestä rekisteriin, ainesosalupien hakemisesta ja uusimisesta. Luomuvalvontaan kuuluu lisäksi vuotuiset toiminnan tarkastuskäynnit, joiden hinta pohjautuu myös perusmaksun (113,50 €) ja tarkastusmaksun (115,00 €/tunti). Luomuvalvonnasta syntyvät vuosittaiset kustannukset voivat helposti kasvaa yli 200 euron. (Evira 2015a.)

Luomuvalvonnasta aiheutuvat kustannukset voivat olla varsinkin pienelle toimijalle kysymys, jota kannattaa tarkkaan miettiä. Liittymisen hinta nousee vähintään 338,50 euroon, mikä voi olla pienimmille toimijoille suuri summa maksettavaksi kerralla. Kustannusten suuruus voi monelle toimijalle olla kynnyksikysymys, liittyäkö luomuvalvontaan vai ei.

5 YHTEISTYÖ PIRKANMAALAISEN ELINTARVIKELIIKKEEN KANSSA

Opinnäytetyö on toteutettu osittain toimeksiantona yhteistyössä pirkanmaalaisen elintarvikeliikkeen kanssa. Yhteistyöhön liittyen olen tehnyt heille luomuvalvontaan hakeutumista varten luomusuunnitelman, tarvittavat kirjanpidolliset pohjat Excel-muodossa sekä täyttäneet hakulomakkeet, mukaan lukien IH-valvontajärjestelmän täydennyslomakkeen. Luomusuunnitelma sekä muut dokumentit on laadittu konsultoiden toimeksiantajaa eli kyseisen elintarvikeliikkeen omistajaa sekä tutkimalla Eviran verkkosivuja ja aineistoja. Toimeksiantaja on aikaisemminkin ollut tekemisissä luomuvalvonnan hakuprosessin kanssa, joten hänen tietonsa helpottivat työtäni. Pääsääntöisesti työ on kuitenkin itsenäisen tutkimisen tulosta.

Ajan riittämättömyyden ja olosuhteiden vuoksi päätimme yhdessä toimeksiantajan kanssa, että varsinainen yhteistyömme loppuisi luomusuunnitelman, kirjanpitopohjien ja hakudokumenttien palauttamiseen hänelle. Toimeksiannon toteutin ja palautin jo syksyllä 2016. Opinnäytetyöni palauttamishetkellä toimeksiantajan luomuvalvontaan hakuprosessi ei ole vielä edennyt pidemmälle, joten lopputulos ei ole tiedossani. Toimeksiannon luonteen vuoksi toteutettu työ sisältää salaista tietoa, joka voisi paljastaa toimeksiantajan identiteetin. Tämän takia luomusuunnitelma, kirjanpitopohjat sekä hakudokumentit pidetään salassa.

Toimeksiantajan kanssa keskusteltaessa tuli ilmi kuinka vaikea ja aikaa vievä prosessi luomuvalvontaan liittyminen on. Tämän vuoksi monet nykyajan toimijoista, varsinkaan pienemmistä, eivät lähde edes kokeilemaan onneaan prosessissa. Keskustelun sekä toimeksiantajan tehtävän myötä tulimme siihen johtopäätökseen, että voisi olla tulevaisuuden luomutoimijoiden kannalta hyödyllistä tehdä opinnäytetyöhön liitettävä opas, joka käsittelee luomuvalvonnan hakuprosessia.

6 YRITYSKYSELY JA VASTAUSTEN ANALYSOINTI

Opinnäytetyöni tarkoituksena on helpottaa luomuvalvontaan hakemista tulevaisuuden luomutuotannon yrityksille oppaan avulla. Oppaaseen on selvennetty Eviran tarjoamia ohjeistuksia sekä tehty toimintaohjeita; mitä kannattaa ottaa huomioon, mistä tietoa löytää ja mitä Evira ohjeillaan tarkoittaa. Opinnäytetyön tarpeellisuutta tukeakseni teetin kyselyä ympäri Suomen sijaitseville yrittäjille, joiden liiketoiminta on jo luomurekisterissä tai heillä on vasta aikomuksena liittyä. Yrittäjien joukossa on myös mahdollisesti toimijoita, jotka eivät kuulu IH-valvontajärjestelmän piiriin. Yrityksiä on yhteensä 30, jotka löysin käyttämällä aitojamakuja.fi-verkkosivuston luomutoimijoiden hakupalvelua.

Valitsin tutkimusmuodoksi sähköpostilla toteutettavan kyselyn (liite 1), koska lähellä asuinaluettani ei näytä olevan paljon luomutoimijoita. Ensimmäinen kysymys on ”kuuluko Eviran toteuttaman luomuvalvonnan IH-valvontajärjestelmän piiriin”, jotta toimijat saavat tietää onko heidän tarpeellista vastata kyselyyn. Seuraavana ovat tutkimusaiheeseen liittyvät kuusi kysymystä, joiden avulla pyrin kartoittamaan syitä ja toiminnan luonnetta, miksi yritykset liittyivät luomurekisteriin, mitä ongelmia he mahdollisesti kohtasivat prosessin aikana, kuinka aikaa vievä prosessi on heidän mielestään sekä mitä siinä olisi parannettavaa. Lähetin sähköpostin 6.4 ja vastausaikaa oli 23.4 asti.

Vastauksia sain yhteensä ainoastaan kaksi, joten kyselyn lopputulos ei tuo reliaabelia tietoa. Kyselyn saaneita toimijoita olisi pitänyt vastausaikana muistuttaa vastaamisesta uudelleen, mutta sitä ei tehty. Opinnäytetyön kannalta kyselytutkimus oli epäonnistunut. Kuitenkin jo kahden toimijan vastauksista sai selville, että luomuvalvonnan hakuprosessiin sekä itse valvontaan liittyy paljon vaikeaselkoista tekstiä ja kankeaa byrokratiaa. Tuotantosuuntausta koskevia määräyksiä joutui toisen vastaajan mukaan lukemaan useampaan kertaan, jotta ne tulivat ymmärretyksi. Vastaajista kumpikin löysivät kuitenkin Eviran aineistoista vastaukset pohdintoihinsa, koska heidät molemmat hyväksyttiin ensimmäisellä kerralla luomuvalvonnan piiriin. Lisäksi valvontajärjestelmien järkevyyttä kritisoitiin, sillä vastaajan kokemuksen perusteella tieto ei kulje eri rekistereiden välillä. Toisella vastaajista oli toivomuksena byrokratian vähentäminen. Näiden vastausten perusteella tehdyn johtopäätöksen mukaan luomuvalvonnan hakuprosessia olisi hyvä selvittää.

7 OPAS LUOMUVALVONNAN HAKUPROSESSISTA

Osana opinnäytetyötä laadin oppaan luomuvalvonnan hakuprosessista, joka löytyy liitteistä (liite 2). Syy, minkä takia päätin sisällyttää oppaan liitteisiin, on että työ on laadittu vapaampaan muotoon, kuin mitä opinnäytetyön raamit sallivat. Oppaan tarkoituksena on helpottaa tulevaisuuden yritysten päätöstä liittyä luomuvalvontaan ja selventää hakuprosessia dokumenttien jättämiseen asti. Tavoitteena on, että opinnäytetyöni voisi edesauttaa Suomen luomutuotannon kasvua madaltamalla kynnystä liittyä luomuvalvonnan alaiseksi.

Opas pitää sisällään Eviran verkkosivujen ja aineistojen tulkintaa, ohjeita luomusuunnitelman laatimiseen ja vinkkejä mistä tietoa löytää. Eviran aineistoista olen tulkinnut sekä käyttänyt tietolähteenä luomusuunnitelmaohjetta elintarvikkeille, Luomutuotanto 3 Elintarviketuotannon ehdot -opasta, Luonnonmukainen tuotanto 1 Yleiset ja kasvintuotannon ehdot -opasta ja Luonnonmukaisen tuotannon ehdot 6 Tuonti -opasta. Luomusuunnitelman laatimista on käyty läpi yksityiskohtaisesti, perustuen Eviran asettamiin vaatimuksiin suunnitelman sisällöstä. Oppaaseen on lisätty linkkejä Eviran verkkosivuille, joten opasta on hyödyllisintä käyttää sähköisesti PDF-muodossa. Opas on myös tulostettavissa.

Opas perustuu omiin tulkintoihini ja kokemuksiini tehdessä toimeksiantona luomusuunnitelmaa, kirjanpitoa ja hakudokumentteja yhteistyössä pirkanmaalaisen elintarvikeliikkeen kanssa. Toimeksiantajani ei ole edennyt asiaan riippumattomista olosuhteista johtuen luomuvalvontaan hakeutumisessaan, joten oppaan laadusta ei ole näyttöä. Opas kirjoitettiin huhtikuussa 2017, ja sitä ei ole päivitetty sen jälkeen.

Oppaan laatija ei vastaa tämän oppaan tietojen käyttämisestä aiheutuneesta lopputuloksesta. Hyväksytyksi pääseminen Eviran luomuvalvonnan piiriin on jokaisen hakijan omalla vastuulla.

8 POHDINTA

Globaalien ympäristökriisien sekä eettisten kysymysten noustessa yhä enemmän ihmisten tietoisuuteen, syntyy luomutuottajille yhä enemmän kysyntää elintarvikemarkkinoilla. Luomutuotannon kasvua hidastaa kuitenkin luomuelintarvikkeiden korkea hintataso sekä luomuvalvontaan hakeutumisen prosessin hankaluus. Keskusteltaessa toimeksiantajan kanssa opinnäytetyöprosessin alkupuolella syksyllä 2016 nousivat esiin juurikin luomuvalvontaan hakeutumisen haasteet. Tietoa oman tuotantosuunnan säännöistä löytyy kyllä, mutta useiden linkkien takaa ja laajasti verkkosivustolle ripoteltuna. Samaa materiaalia joutuu lukemaan moneen kertaan, ennen kuin voi ymmärtää sen tarkoituksen.

Varsinkaan nykyajan pienyrittäjillä ei arjessaan ylimääräistä aikaa ole. Töihin käytetty aika menee liiketoiminnan jokapäiväisten asioiden hoitamiseen. Luomuvalvonnan hakuprosessiin joutuu käyttämään yllättävän paljon aikaa, riippuen toimijan tuotantosuunnasta. Tiedonkeruussa menee kauan, varsinkin jos joutuu etsimään tietoa useista linkeistä, oppaista ja mahdollisesti vielä ottamaan yhteyttä valvovaan tahoon selvittääkseen jotain tiettyä asiaa. Tiedon keräämisen ja oman luomutoiminnan kartoittamisen jälkeen alkaa luomusuunnitelman tekeminen. Riippuen toimintansa laajuudesta ja käytettävissä olevasta ylimääräisestä ajasta, voi suunnitelmaan tekemiseen mennä useitakin viikkoja. Siihen päälle vielä lisätään tarvittavien kirjanpitudokumenttien tekeminen, hakulomakkeiden sekä mahdollisten lupahakemusten täyttäminen. Mikäli tarvittava tieto on vielä vaikeaselkoista, voi monen pienyrittäjän luomuvalvonnan hakuprosessi jäädä tekemättä. Osittain siitä syystä luomuala ei pääse kasvamaan.

Opinnäytetyöprosessin etenemisen myötä havaitsin yhä vahvemmin työni ja varsinkin oppaan tarpeellisuuden. Tulevaisuuden luomutoimijoita, ja varsinkin pienyrittäjiä, tulee tukea kaikin mahdollisin keinoin. Luomutoiminta määritellään ympäristöystävälliseksi tuotantotavaksi, jonka tarkoituksena on olla tekemättä vahinkoa ihmisille, eläimille sekä luonnolle. Nykymaailmassa, missä ympäristökysymykset ovat yhä kriittisemmässä osassa tavallisessa arjessa, juurikin ekologisemmat ja eettisemmät tuotantotavat ovat tärkeitä. Luomuvalvonnan hakuprosessia tulisi osittain helpottaa – ei kuitenkaan siten, että luomutoimijoiksi pääsisi kuka tahansa. Prosessin helpottamiseksi tietoa tulisi kirjoittaa

helposti sisäistettävään muotoon ja koota yhteen paikkaan, mistä voitaisiin ohjata linkkien avulla muualle. Luomuvalvonnan hakuprosessista voitaisiin myös kiinnostuneille järjestää koulutuksia.

Ehdottaisin luomuvalvontaa hoitaville viranomaisille samanlaisen tutkimuksen järjestämistä, kuten tässä opinnäytetyössäni tekemäni, mutta suuremmassa koossa. Tutkimuksen aiheena olisi luomuvalvonnassa jo olevien luomutoimijoiden mielipide hakuprosessista. Lisäksi kannattaa kartoittaa, mitä muutosehdotuksia heillä olisi. Tutkimustulosten avulla voitaisiin muokata prosessin epäkohtia käyttäjäystävällisempään suuntaan.

Nykyisessä luomuvalvonnan hakuprosessissa on kuitenkin hyviäkin puolia. Se, että tietoa joutuu etsimään kovalla työllä ja jaksaa vielä tehdä sen, osoittaa luomutoiminnasta kiinnostuneiden olevan aidosti motivoituneita aloittamaan liiketoimintansa luomuvalvonnan alaisena. Lisäksi tiedon vaikeaselkoisuus takaa sen, että saadakseen kirjoitettua luomusuunnitelman, joutuvat toimijat oikeasti ottamaan selvää asioista ja ymmärtämään toimintaansa koskevat säädökset. Näiden asioiden ansiosta tulevaisuuden luomualalle tulee vain toiminnastaan aidosti kiinnostuneita ja oikeasti asiantuntevia toimijoita. Uskon, että opinnäytetyölläni tulee kuitenkin olemaan positiivista merkitystä luomutuotannon kasvuksi.

Opinnäytetyöprosessini ei päässyt etenemään alkuperäisen aikataulun mukaan. Alkuun suunnitelmissani oli saada opinnäytetyö jo tehdyksi loppuvuodesta 2016 ja valmistua alkuperäisen opintosuunnitelman mukaan 3,5 vuodessa. Tämä kuitenkin osoittautui mahdottomaksi ja päädyin jatkamaan kevääseen 2017. Asetin alkuun tavoitteeksi saada suunnitelmaseminaari pidettyä viimeistään helmikuussa ja lopullinen työ valmiiksi huhtikuussa. Suunnitelmaseminaarin pitäminen kuitenkin myöhästyi maaliskuulle, koska teoriaosuuden kirjoittaminen osoittautui luultua työläämmäksi. Maaliskuussa sain kuitenkin hyvin työprosessin lähtemään käyntiin ja sain tavoitettua suunnitelmaseminaarissa asettamani tavoitteen valmistua viimeistään toukokuussa 2017.

Teorian keräämisen haasteeksi osoittautui lähteiden löytäminen. Luomuvalvonnasta sekä hakuprosessista löytyy kyllä tietoa Eviran sivuilta, mutta muita lähteitä ei ollut. Mikäli toisella sivulla oli asiaa luomuvalvonnasta, oli heilläkin lähteenä Evira. Aiheesta ei myöskään löytynyt sopivaa kirjallisuutta. Lähteiden kanssa joutuukin olemaan kriittisempi,

koska käytössä olivat ainoastaan Internetistä löytyvät lähteet. Evira on kuitenkin iso, virallinen suomalainen viranomais, jonka verkkosivujen tiedon luotettavuudesta voi olla varma.

Opinnäytetyötä varten tekemäni tutkimus osoittautui valitettavasti epäonnistuneeksi. Onneksi pystyin kuitenkin hyödyntämään saamaani kahta vastausta ja osoittaa työlleni lisätukea. Tutkimuksen epäonnistumisesta huolimatta koen opinnäytetyöni olevan onnistunut. Olen huomannut myös itse kehittyneeni tämän prosessin aikana tutkimustyön tekemisessä.

LÄHTEET

Aitojamakuja.fi. Elintarvikeyritysten hakupalvelu. Käytetty 3.4.2017

<http://www.aitojamakuja.fi/haku.php?lang=fin&sl=municipality&ng=natural&target=all&rp=all&ri=0&ra=10&sg=all>

Laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta 20.3.2015/294. Luettu 3.2.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150294>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY), Rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritusta virallisesta valvonnasta 29.4.2004/882. Luettu 3.2.2017. <http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2004/882/oj>

Evira. 2013. Luomusuunnitelmaohje - Elintarvikkeet. Luettu 2.2.2017.

https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomu-lomakkeet/18239_2_luomusuunnitelma_elintarviketoimijoille_2013.pdf

Evira. 2015a. Kooste luomuvalvonnan maksuista. Luettu 26.4.2017.

https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/valvonta/luomuhinta2015_kooste_.pdf

Evira. 2015b. Luonnonmukainen tuotanto 1, yleiset ja kasvintuotannon ehdot. 5. painos. Luettu 30.1.2017. https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomuohje_-1-painos-6_yleiset-ja-kasvintuotannon-ehdot.pdf

Evira. 2016a. Elintarvikkeet. Luettu 21.3.2017. <https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/elintarvikkeet/>

Evira. 2016b. Luomuhakupalvelu. Luettu 1.2.2017

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/luomuhakupalvelu/>

Evira. 2016c. Luomusuunnitelma. Luettu 2.2.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/luomusuunnitelma/>

Evira. 2016d. Luomutuotanto 3, Elintarviketuotannon ehdot. Luettu 27.3.2017.

https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomuohje-3-elintarvikkeet_4.-painos_fi.pdf

Evira. 2016e. Luonnonmukaisen tuotannon tarkastuksista ja valvonnasta perittävät maksut. Luettu 26.4.2017. <https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/hinnasto/>

Evira. 2016f. Luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmät Suomessa. Luettu

21.3.2017. <https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/valvontajarjestelmat/>

Evira. 2016g. Luonnonmukaisen tuotannon vuositarkastukset. Luettu 1.2.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/tuotantotarkastukset/>

Evira. 2016h. Seuraamukset säännöstenvastaisesta luomutoiminnasta. Luettu 1.2.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/seuraamukset-ja-muutoksenhaku/>

Evira. 2016i. Valvontaan hakeminen. Luettu 12.3.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/valvontaan-hakeminen/>

Evira. 2017a. Koostumus. Luettu 27.3.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/elintarvikkeet/koostumus/>

Evira. 2017b. Muuntogeeniset elintarvikkeet. Luettu 25.4.2017

<https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/yhteiset-koostumusvaatimukset/muuntogeeniset-elintarvikkeet/>

Evira. 2017c. Valvonta. Luettu 23.3.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/>

Evira. 2017d. Valvontaan ilmoittautuminen. Luettu 21.3.2017.

<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/luomun-lomakkeet-ja-ohjeet/valvontaan-hakeminen/>

Komission asetus (EY) neuvoston asetuksen (EY) N:o 834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä kolmansista maista tuotavien luonnonmukaisten tuotteiden tuontijärjestelyjen osalta 8.12.2008/1235. Luettu 3.2.2017.

<http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/1235/oj>

Komission asetus (EY) luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä luonnonmukaisen tuotannon, merkintöjen ja valvonnan osalta 5.9.2008/889. Luettu 3.2.2017.

<http://data.europa.eu/eli/reg/2008/889/oj>

Luonnontila.fi. 2014. Biodiversiteetti. Luettu 29.1.2017.

<https://www.luonnontila.fi/fi/biodiversiteetti>

Luomu.fi. Luettu 27.3.2017.

<http://luomu.fi/ruoka/lisaaaineet/>

Maa- ja metsätalousministeriö. 2015–2017. Luomuu! -kuluttajakampanjan verkkosivusto. Luettu 29.1.2017. <http://luomuu.fi/>

Maa- ja metsätalousministeriön asetus luonnonmukaisesta tuotannosta 21.4.2015/454. Luettu 3.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150454>

Neuvoston asetus (EY) luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 2092/91 kumoamisesta 28.6.2007/834. Luettu 3.2.2017. <http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2007/834/oj>

Suvanto, H & Alasaari, K. 2012. Tulevaisuuden luomutuottaja 2025, Luomutuottajien käyttäjäprofiilitutkimus. Helsingin yliopisto. Luettu 25.4.2017.

<http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja87.pdf>

LIITTEET

Liite 1. Kysely yrityksille luomuvalvontaan hakemisesta

Hei!

Olen Tampereen ammattikorkeakoulun 4. vuoden restonomiopiskelija ja teen opinnäytetyötä luomuvalvontaan hakemisesta kohteena 1H-valvontajärjestelmä (elintarvikkeet). Tarkoitukseni on helpottaa luomuvalvontaan liittymistä manuaalin avulla, joka käsittelee kyseistä prosessia.

Työni tueksi toteutan kyselyä ympäri Suomen yrittäjille, joiden liiketoiminta on jo joko Eviran luomurekisterissä tai heillä on aikomuksena liittyä luomuvalvontaan. Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa mielipiteitä luomuvalvonnan hakuprosessista. Vastauksesi olisi opinnäytetyölleni erittäin tärkeä.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja ne kirjataan anonymina lopulliseen työhöni. Voit vastata kopioimalla alla olevat kysymykset vastausviestiisi ja lähettämällä sen sähköpostiini (sanna.koivumaki@biz.tamk.fi). Toivon saavani vastauksesi viimeistään 23.4 mennessä.

1. Kuulutko Eviran toteuttaman luomuvalvonnan 1H-valvontajärjestelmän piiriin?
2. Kuvaile toimintaasi minkä takia hakeuduit luomuvalvonnan alaiseksi?
3. Minkälaisiin mahdollisiin hankaluuksiin törmäsit hakuprosessissa?
4. Minkälaisia kysymyksiä sinulla nousi esiin luomusuunnitelmaa tehdessä?
5. Jouduitko uusimaan jonkun kohdan hakuprosessissa?
6. Kuinka aikaa vievä luomuvalvontaan hakeutuminen on mielestäsi?
7. Mitä haluaisit kehittää hakuprosessissa?

Kiitos osallistumisestasi!

Sanna Koivumäki

sanna.koivumaki@biz.tamk.fi

Hotelli- ja ravintola-ala

Tampereen Ammattikorkeakoulu

Liite 2. Opas, Luomuvalvontaan liittyminen, Elintarviketoimija (sivut 1-30)



TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

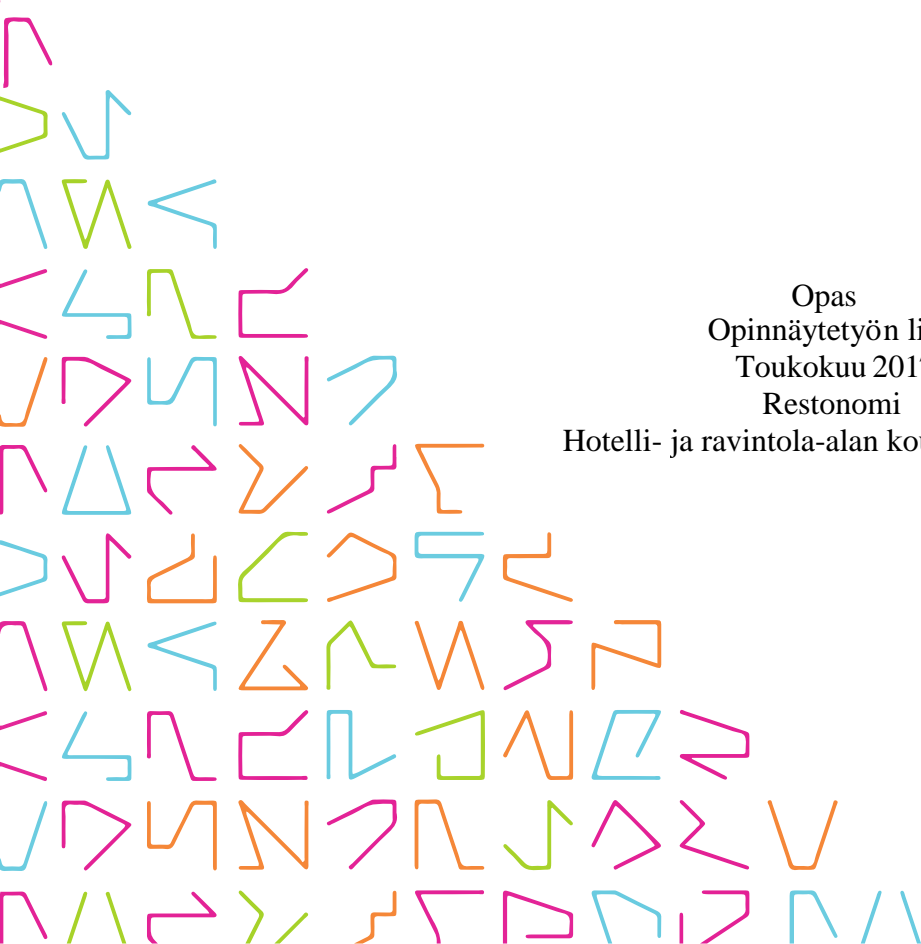
LUOMUVALVONTAAN LIITTYMINEN

Elintarviketoimijat

Sanna Koivumäki

Opas
Opinnäytetyön liite
Toukokuu 2017
Restonomi

Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma



SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 LUOMUVALVONTA	4
2.1 1H-valvontajärjestelmä	4
2.2 Lainsäädäntö	5
2.3 Luomuvalvontaan hakeminen	7
3 HAKULOMAKKEET JA LUOMUSUUNNITELMA	10
3.1 Hakulomakkeet	10
3.2 Luomusuunnitelma	11
3.2.1 Luomutoiminnan kuvaaminen	12
3.2.2 Lähetysten vastaanottaminen	13
3.2.3 Alihankinta	13
3.2.4 Erilläänpito	14
3.2.5 Erien tunnistaminen ja jäljitettävyys	15
3.2.6 Tuotteiden koostumus	16
3.2.7 Tuotemerkinnät	18
3.2.8 Kuljetus ja lähettäminen	19
3.2.9 Luomukirjanpito	19
3.2.10 Tuoterekламаatit ja toimenpiteet epäiltäessä virheellistä tuotetta	21
3.2.11 Tuonti	21
LÄHTEET	23
LIITTEET	24
Liite 1. Luomuvalvonnan hinnasto (Evira 2016)	24
Liite 2. Hakulomake (Evira 2016)	27
Liite 3. Täydennyslomake 1H-valvontajärjestelmä (Evira 2016)	29

1 JOHDANTO

Tämä opas on tehty IH-valvontajärjestelmään kuuluville elintarviketoimijoille, joiden tarkoituksena on liittyä luomuvalvontaan. Oppaan tarkoituksena on madaltaa kynnystä hakeutua luomuvalvonnan alaiseksi ja helpottaa tiedonhakuprosessia. Tarkemmin oppaassa käsitellään hakuprosessia hakudokumenttien jättämiseen Eviralle asti.

Opas on tehty osana opinnäytetyötä, joka käsittelee luomuvalvontaan hakuprosessia. Opinnäytetyön aihe on toimeksianto Pirkanmaalaiselta elintarvikeliikkeeltä, jolla oli tarve hakea luomuvalvonnan alaisuuteen. Toimeksiantajalle on 2016 syksyllä tehty luomusuunnitelma, tarvittavat kirjanpidon dokumentit ja lisäksi täytetty hakulomakkeet. Opas on tehty omakohtaisen kokemuksen, toimeksiantajan tietämyksen sekä Eviran aiheistojen tutkimisen pohjalta.

Tämä opas on kohdistettu IH-valvontajärjestelmälle eli elintarviketuotannon toimijoille. Valvonnan piiriin kuuluvaa elintarviketoimintaa ovat valmistaminen, valmistuttaminen, pakkaaminen, välittäminen, varastointi, tukkukauppa ja vienti-/tuonti-toiminta EU:n ulkopuolella.

Opasta varten on tutkittu Eviran verkkosivustoa sekä Eviran oppaita luomusuunnitelma-ohje elintarvikkeille, Luomutuotanto 3 Elintarviketuotannon ehdot, Luonnonmukainen tuotanto 1 Yleiset ja kasvintuotannon ehdot ja Luonnonmukaisen tuotannon ehdot 6 Tuonti. Oppaaseen on lisätty linkkejä Eviran verkkosivuille, joten sitä on hyödyllisintä käyttää sähköisesti PDF-muodossa. Tulostaminen on myös mahdollista. Opas kirjoitettiin vuonna 2017, ja sitä ei ole päivitetty sen jälkeen. Ajantasaista tietoa saa Eviran verkkosivuilta.

Oppaan laatija ei vastaa tämän oppaan tietojen käyttämisestä aiheutuneesta lopputuloksesta. Hyväksytyksi pääseminen Eviran luomuvalvonnan piiriin on jokaisen hakijan omalla vastuulla.

2 LUOMUVALVONTA

2.1 1H-valvontajärjestelmä

Luomuvalvonta on jaettu kahdeksaan eri järjestelmään tuotantosuuntauksien mukaisesti. Elintarviketuotanto kuuluu 1H-järjestelmään, jonka luomuvalvontaan liittymisprosessia käsitellään tässä oppaassa. Elintarviketuotanto pitää sisällään elintarvikkeiden valmistuksen, varastoinnin, tukkukaupan ja maahantuonnin. 1H-valvontajärjestelmä kuuluu Eviran valvonnan piiriin.

1H-valvontajärjestelmän piiriin kuuluva toiminta:

- valmistaminen
- valmistuttaminen
- pakkaaminen
- välittäminen
- varastointi
- tukkukauppa
- vienti ja/tai tuonti EU:n rajojen yli

Luomuvalvonnan alaista tuotteiden käsittelyä on säilöminen, jalostaminen, uudelleen pakkaaminen, luomuun viittaavien merkintöjen tekeminen ja luomuun viittaavien merkintöjen muuttaminen.

Poikkeuksellisesti 1H-valvontajärjestelmään kuuluvat toimijat/toiminnot:

- maataloustoimijat, jotka tuottavat elintarvikkeita käyttäen muita kuin oman tilansa raaka-aineita
- keruutuotteiden ostotoiminta (luomukeruualueilta kerättyjen elintarvikkeiden ostaminen)
- vähittäiskauppa, (luomuelintarvikkeiden valmistus varastointi muualla kuin myyntipisteen yhteydessä tai tuontitoiminta EU:n ulkopuolelta)
- toimija, joka toteuttaa luomuvalvonnan alaista toimintaa alihankintana

Toimijat/toiminnat, jotka eivät kuulu luomuvalvontaan, mutta joutuvat noudattamaan luomusäädöksiä:

- vähittäiskaupat (asiakkaan edessä tapahtuva tuotteen jauhaminen, paloittelu, pakkaaminen ja luomumerkintöjen uudelleentekeminen tai suoraan myyntiin pakkaaminen)
- vähittäiskaupat (tuotteisiin ei tehdä muutoksia tai pidetään vain myynnissä)
- kauppojen paistopisteet (raakapakasteiden paistaminen myyntiin)
- luomumerkintöjen kääntäminen suomeksi tai ruotsiksi (HUOM! Alkuperäisten merkintöjen täytyy jäädä silloin näkyviin, muuten kyseessä luomuvalvonnan alaista merkintöjen muuttamista!)

HUOM! Aterinpalvelujen tuottajat eivät kuulu luomuvalvonnan piiriin!

2.2 Lainsäädäntö

Suunnitellessa omaa luomutoimintaansa tarkemmin, on hyvä tutkia ensin luomua säätelevää lainsäädäntöä. Luomutuotantoa säätelee Euroopan Unionin asettamat lait, jotka antavat kansainvälisellä tasolla luomutoiminnalle vähimmäisvaatimukset ja yhtenäiset toimintasäännöt. Lisäksi luomuelintarvikkeita koskevat myös tavanomaisten tuotteiden kanssa yhteiset elintarvikeasetukset, sekä kansallisella tasolla että EU-tasolla. Seuraavassa taulukossa on yhteen koottuna luomutuotantoa ja -valvontaa säätelevät lait sekä linkit niiden verkkosivuille. HUOM! Ajantasainen lainsäädäntö löytyy Eviran verkkosivuilta. Lainsäädännön taulukot ovat laadittu maaliskuussa 2017.

Luomutuotannon lainsäädäntö	Sisältö (oleellinen 1H-valvontajärjestelmälle)
Neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007	Luomuasetus - Luomutuotannon tavoitteet ja periaatteet - Luomumerkintöjen käyttö - Valvonta - Kaupankäynti EU:n ulkopuolella - Markkinoille saattaminen ja tilastovalvonta

	http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2007/834/oj
Komission asetus (EY) N:o 889/2008	Toimeenpanoasetus - Jalostetut elintarvikkeet - Tuotteiden kerääminen, pakkaaminen, kuljettaminen ja varastointi - Luomutuotannon merkinnät - Valvonta - Säädösten rikkominen ja tietojenvaihto - Tietojen toimittaminen komissiolle sekä siirtymä- ja loppusäännökset - Sallitut lisäaineet ja tuotannon apuaineet (liite VIII) http://data.europa.eu/eli/reg/2008/889/oj
Komission asetus (EY) N:o 1235/2008	Tuontiasetus - Luomutuotteiden tuonti EU:n ulkopuolelta http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/1235/oj

Luomuvalvonnan lainsäädäntö	Sisältö (oleellinen 1H-valvontajärjestelmälle)
Eduskunnan asetus N:o 294/2015	- Luonnonmukaisen tuotannon valvonta - Viranomaisten välinen työnjako luomutuotannon valvon- nassa - Valvontajärjestelmät - Hallinnolliset pakkokeinot ja seuraamukset - Taloudellisia säännöksiä http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150294
Maa- ja metsätalous- ministeriön asetus N:o 454/2015	- Tarkentaa luonnonmukaisen tuotannon valvonnan säädöstä 294/2015 - Toimijat, joiden ei tarvitse kuulua luomuvalvontaan - Valvontaviranomaisen tunnusnumero http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150454
Euroopan parlamen- tin ja neuvoston ase- tus (EY) N:o 882/2004	Rehu- ja elintarvikelainsäädännön valvonta http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2004/882/oj

HUOM! Muista luomutuotteissa GMO- ja säteilytyskielto! Lisätietoa Evira: Luomutuotanto 3 Elintarviketuotannon ehdot 2016, sivut 13-15. https://www.evira.fi/globalasets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomuohje-3elintarvikkeet_4.-painos.fi.pdf

2.3 Luomuvalvontaan hakeminen

Alkutilanteen kartoittaminen

Suomessa luomuvalvontaa hoitavat eri viralliset tahot, mutta IH-valvontajärjestelmään kuuluvaa elintarviketuotantoa valvoo Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Luomutuotannon valvonta koostuu toimijoiden ilmoittautumisesta luomurekisteriin ja Eviran viranomaisten teettämistä, vähintään kerran vuodessa tapahtuvista tuotannon tarkastuksista. Itse hakuprosessi alkaa valvontaan liittymistarpeen heräämisestä ja oman luomutoiminnan kartoittamisella. Ensimmäisenä kannattaa alkaa tutkia Eviran verkkosivuja (<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/>) ja selvittää onko valvontaan liittyminen tarpeellista. Omaa luomutoimintaa suunnitellessa on hyvä myös selvittää, minkälaiset raamit lainsäädäntö antaa toiminnalle:

1. Koostumus (<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/elintarvikkeet/koostumus/>)
2. Jalostaminen (<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/elintarvikkeet/jalostus/>)

HUOM! Lainsäädäntö tarkemmin esiteltynä, kts. 2.3

Haun aloittaminen

Alkutilanteen kartoittamisen jälkeen tulee ajankohtaiseksi selvittää, miten luomuvalvontaan liitytään. Luomuvalvontaan liittyminen tapahtuu lähettämällä tarvittavat dokumentit Eviralle:

- hakulomake
- valvontajärjestelmän osoittava lisälomake
- luomusuunnitelma
- korkeintaan kolme kuukautta vanha kaupparekisteriote

Lomakkeet löytyvät Eviran verkkosivulta <https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/luomun-lomakkeet-ja-ohjeet/valvontaan-hakeminen/>

Euroopan Komission asetus 889/2008 vaatii luomutoimintaa harjoittavalta toimijalta luomusuunnitelman laatimisen. Ohjeita luomusuunnitelman laatimiseen löytyy Eviran tekemästä elintarvikekohtaisesta luomusuunnitelmaohjeesta. (https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomun-lomakkeet/18239_2_luomusuunnitelma_elintarviketoimijoille_2013.pdf). Valmiit hakudokumentit lähetetään Eviralle, jolloin liittymisprosessi saadaan käyntiin (kuvio 1).



KUVIO 1. Hakuprosessi (Evira: Luomutuotanto 3, Elintarviketuotannon ehdot 2016, 9)

Hakudokumenttien jättämisen jälkeen

Hakemuksen jättämisen sekä dokumenttien hyväksymisen jälkeen Eviran viranomainen suorittaa toiminnan alkutarkastuksen, jossa kartoitetaan mahdollisuudet luomutoiminnan aloittamiseen sekä ylläpitoon. Luomusuunnitelman sisältöä tullaan vertaamaan varsinaiseen toimintaan ja mahdolliset epäkohdat joutuu korjauttamaan, jotta tarkastuksesta pääsee läpi. Eviran viranomainen laatii tarkastuksesta kertomuksen. Tarkastuksen läpäisemisen jälkeen hakija hyväksytään luomuvalvontaan.

Luomuvalvontaan hakemiseen kannattaa varata riittävästi aikaa. Jo pelkän luomusuunnitelman tekemiseen voi varautua menevän useampi viikko. Hakuprosessin vaiheiden läpikäyntiin voi mennä aikaa noin kolmesta kuukaudesta puoleen vuoteen, riippuen hakijan omasta nopeudesta ja Eviran käsittelyajan pituudesta. Eviran verkkosivuilla kerrotaan virallisen käsittelyajan olevan hakemuksen jättämisen jälkeen 1-3 kuukautta. Sekä hakemuksen käsittely että alkutarkastus ovat maksullisia. Hinnasto on liitetty oppaan loppuun liitteenä (Liite 1). HUOM! Ajantasainen hinnasto löytyy Eviran sivuilta <https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/valvonta/hinnasto/>.

YHTEENVETO HAKUPROSESSISTA

1. Eviran verkkosivujen tutkiminen (<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/>)
 - Onko luomuvalvontaan liittyminen tarpeellista
 - Luomutuotantoa koskevat säädökset
 - i. Koostumus (<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/elintarvikkeet/koostumus/>)
 - ii. Jalostaminen (<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/elintarvikkeet/jalostus/>)
2. Varsinainen hakuprosessi
 - Hakulomakkeet (<https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/luomun-lomakkeetja-ohjeet/valvontaan-hakeminen/>)
3. Luomusuunnitelman laatiminen
 - https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomun-lomakkeet/18239_2_luomusuunnitelma_elintarviketoimijoille_2013.pdf
4. Evira hyväksyy dokumentit
5. Toiminnan ensimmäinen tarkastus
6. Mahdollisiin muutostarpeisiin vastaaminen ja uudelleen hyväksyttäminen
7. Valvontarekisteriin pääsy ja luomutodistuksen vastaanottaminen

3 HAKULOMAKKEET JA LUOMUSUUNNITELMA

3.1 Hakulomakkeet

Hakemuksia täytetään kaksi kappaletta: perushakemus sekä valvontajärjestelmän osoitettava täydennyslomake. Kopiot lomakkeista löytyvät oppaan liitteistä (liite 2; liite 3).

HUOM! Liitteet ovat vain kopioita, hae viralliset hakulomakkeet Eviran verkkosivulta <https://www.evira.fi/yhteiset/luomu/luomun-lomakkeet-ja-ohjeet/valvontaan-hakeminen/>

Ilmoittautumislomake

Hakulomake on Eviran verkkosivuilla nimellä ilmoittautumislomake. Siinä kysytään toimijan perustietoja, valvontaan ilmoitettavasta tuotantosuunnasta ja toimialasta ja kerrotaan mihin sääntöihin hakijan tulee sitoutua. Toisella sivulla on täyttöohjeet sekä tietoa luomuvalvonnassa annettavista huomautuksista ja kielloista.

Täydennyslomake

Täydennyslomake tulee liittää mukaan hakemukseen. 1H-valvontajärjestelmän lomake löytyy Eviran verkkosivulta kohdan Liitelomakkeet alta, Elintarvikkeet-linkin kohdalta.

HUOM! Elintarvikkeet, alhainen jalostusaste -kohdan lomake ei kuulu 1H-valvontajärjestelmään!

Täydennyslomakkeessa kysytään myös toimijan perustietoja. Seuraavaksi luetteloidaan toiminnan eri muotoja (valmistus, tukkukauppa, varastointi, vähittäiskauppa, tuonti EU:n ulkopuolelta, vienti ja keruutuotteiden ostotoiminta). Lisäksi on myös kohta 'tavanomainen tuote, jonka valmistuksessa on käytetty luomuaineesia, mikä?'. Luettelosta rastitetaan ne kohdat, joita oma luomutoiminta koskee. Samalle riville loppuun lisätään toimialakoodit, jotka löytyvät hakemuksen toiselta sivulta. Ensimmäisellä sivulla on vielä oma osio, mihin kirjoitetaan lyhyt kuvaus luomutoiminnasta.

Hakemuslomakkeet lähetetään Eviraan! Postitusosoitteen löydät hakemuksesta.

3.2 Luomusuunnitelma

Luomusuunnitelman tarkoituksena on, että toimija joutuu miettimään ja kirjaamaan ylös toimintansa kannalta kriittisimmät kohdat eli tilanteet joissa tavanomaiset tuotteet voisivat päästä sekoittumaan luomutuotteiden kanssa. Suunnitelmaan kuvataan toimenpiteet, joita noudattamalla voidaan taata lainsäädännön mukainen luomutuotanto.

Nimeä yrityksestä henkilö, jonka vastuulla on luomusuunnitelman päivittäminen, paikansäilytyksen tarkistaminen ja varmistaminen, että toimenpiteet tulee tehdyksi!

Luomusuunnitelma on omavalvontasuunnitelman tapainen, mutta siinä ei käsitellä toimintaa omavalvontanäkökulmasta. Suunnitelma on luomutoiminnan yksityiskohtaisesti kuvaava opas viranomaiselle, toimijalle sekä henkilökunnalle. Siinä kerrotaan, minkälaista luomutoimintaa tulee olemaan ja miten se aiotaan toteuttaa. Suunnitelmaa tulee päivittää, kun toiminnassa tapahtuu luomun kannalta oleellisia muutoksia. Valvontaan hyväksytyksi tulemisen jälkeen vuosittaisessa tarkastuksessa käytetään luomusuunnitelmaa hyväksi vertaamalla sitä tapahtuvaan toimintaan.

Eviran toivomuksena on, että luomusuunnitelma on yhtenäinen kokonaisuus, eikä esimerkiksi sekaisin osana omavalvontasuunnitelmaa

Rakenteeltaan suunnitelma on vapaamuotoinen, mutta siitä tulee löytyä tuotantosunnan luomutoiminnan kannalta kaikki oleelliset kohdat. Niitä ovat elintarvikealalla muun muassa:

- toiminnan kuvaus
- lähetysten vastaanottaminen ja varastointi
- erilläänpitotoimenpiteet
- alihankinta
- tuotteiden koostumus
- tuotemerkinnät
- kuljetus ja lähettäminen
- luomukirjanpito
- jäljitettävyys
- tuotereklamaatiot ja toimenpiteet virheellisen tuotteen varalta
- tuonti

3.2.1 Luomutoiminnan kuvaaminen

Luomutoiminta tulee kuvailla yleisellä tasolla eli:

- kuka tekee
- toiminnan sijainti
- mitä toiminta on (esimerkiksi jalostaminen, pakkaaminen, merkintöjen tekeminen, tuonti/vientitoiminta)
- luettelo tuotteista
- toiminnan ajankohta (jatkuvaa vai kausiluontoista)
- käsitelläänkö myös tavanomaisia tuotteita
- mahdolliset alihankkijat

Lisäksi tähän kappaleeseen tulee liittää kuvaukset kaikista toimintaan käytetyistä tiloista ja luettelo luomutoiminnassa käytetyistä koneista ja laitteista. Luetteloon tulee kirjata laitteen tai koneen malli, käyttötarkoitus ja sijainti.

Tiloja voivat olla muun muassa:

- raaka-aineiden tai valmiiden tuotteiden vastaanottotilat
- raaka-ainevarastot
- valmiiden tuotteiden varastot
- toimitilat, missä tuotteita jalostetaan, valmistetaan tai pakataan
- tuontitoimintaan liittyvät tilat, esimerkiksi tuotteiden saapumispaikat ja varastot

Tilojen ja laitteiden kuvailemisen tarkoitus on helpottaa tarkastuskäyntejä, koska niiden avulla voidaan tunnistaa käytännön toimipisteet.

HUOM! Pohjapiirroksen lisääminen suunnitelmaan ja siihen paikkojen merkitseminen antaa lisäselkeyttä toiminnan tunnistamiseen, jos samassa tilassa käsitellään myös tavanomaisia tuotteita.

3.2.2 Lähetyksen vastaanottaminen

Luomutoiminnan toteuttamisen vaatiessa luomutuotteiden sisäänostamista, suunnitelmassa täytyy kuvailla toimenpiteet lähetyksestä vastaanottaessa sekä purkaessa, jotta luomutuotteiden laatu säilyisi. Toimenpiteet kannattaa kuvailla yksityiskohtaisesti, jotta uusi henkilökuntakin voisi ohjeet luettuaan toteuttaa toimintaa varmuudella, luomuisuutta vaarantamatta. Vastaanottotoimenpiteissä kuvaillaan myös, miten varmistutaan luomutuotteiden aitoudesta ja miten toimitaan, jos aitoutta on tarve epäillä.

Vastaanottotarkastuksen kannalta olennaista kirjata luomusuunnitelmaan:

- onko lähetys suljettu
- mitä tietoja lähetyksestä sekä asiakirjoista tulee tarkastaa (esimerkiksi valvontaviranomaisen tunnus, onko merkintä ”luomu” tuotteen tiedoissa)
- miten tarkastuksen tulokset kirjataan ylös
- toimenpiteet jos havaitaan puutteita ja niiden dokumentointi
- toimenpiteet GMO- ja säteilytyskiellon kannalta ja niiden dokumentointi

Lisäksi tulee liittää lista hankituista tuotteista ja niiden tavarantoimittajista

3.2.3 Alihankinta

Mikäli yritys antaa jonkin osan luomutoiminnastaan alihankkijan tehtäväksi tai toimii itse alihankkijan roolissa toiselle yritykselle, tulee siitä olla selvitys luomusuunnitelmassa. Yritys ja alihankkija tekevät kirjallisen sopimuksen keskenään, mikä velvoittaa myös alihankkijaa toimimaan luomusäädösten mukaisesti.

Luomusuunnitelmaan tulee lisätä:

- luettelo alihankkijoista sekä kuvaukset heille annetuista tehtävistä
- kuvaukset mitä yritys itse tekee alihankintana toiselle (jos koskee toimijaa)
- luettelo alihankkijan käsittelemistä luomutuotteista
- tiedot alihankkijaa valvovasta viranomaisesta
- toimenpiteet alihankkijan säädösten mukaisen toiminnan tarkistamiseksi
- kirjallinen sitoumus alihankkijalta, että tämän luomutoiminta voidaan tarkastaa

- Kirjallinen sitoumus, että tietoja voidaan vaihtaa eri valvontaviranomaisten välillä

HUOM!

- Päämies on aina vastuussa alihankintana suoritettavasta luomutoiminnasta!
- Päämiehen tulee ilmoittaa alihankintana suoritettavasta luomutoiminnasta valvovalle viranomaiselle.
- Päämies on vastuussa myös alihankintana tehtävän luomutoiminnan kirjanpidosta.
- Alihankkijan ei tarvitse kuulua luomuvalvontaan, ellei hänellä ole omaan lukuun tehtävää luomutoimintaa.

3.2.4 Erilläänpito

Luomusuunnitelmaan kirjattavat erilläänpitotoimenpiteet tulee suunnitella luomun ja tavanomaisten tuotteiden erilläänpidon säilymisen näkökulmasta. Tämän takia omavalvontasuunnitelman tavallinen siivoussuunnitelma ei korvaa tätä kohtaa luomusuunnitelmasta. Erilläänpitotoimenpiteiden kuvausten tulee kattaa jokainen tuotannon vaihe, esimerkiksi tuotteen varastoinnista lähettämiseen!

Erilläänpitotoimenpiteet voivat pitää sisällään:

- Tilojen ja käytettävien pintojen puhdistustoimenpiteet
- Luomutuotteiden ja tavanomaisten tuotteiden käsittely eri aikoina
- Luomutuotteiden ja tavanomaisten tuotteiden käsittely ja varastointi eri tiloissa
- Luomutuotteiden ja tavanomaisten tuotteiden käsittely eri välineillä
- Luomutuotteiden merkitseminen tavanomaiseksi niin kauan, kunnes tuotantolinja on puhdistunut tavanomaisesta tuotteesta. Tämän jälkeen luomutuotteita voidaan taas merkitä luomuksi

Toimenpiteiden tehokkuus tulee tarkistaa ja tulokset on kirjattava ylös muistiin. Kirjoita ylös suunnitelmaa, miten tämä toteutetaan!

HUOM! Pintapuhtausnäytteet eivät käy erilläänpitotoimenpiteiden laadun tarkastamiseksi, koska pintojen puhtaus ei kerro onko näytteessä oleva jäännös luomusta vai tavanomaisesta tuotteesta peräisin.

HUOM! Tämä kohta ei koske pelkästään luomutuotteita käsitteleviä toimijoita!

Lisäksi tässä kohdassa tulee kuvata:

- luomutuotteiden sallittujen ja ei-sallittujen lisäaineiden ja valmistuksen apuaineiden kontaminaation ehkäisytoimenpiteet
- toimenpiteet, jos luomun ja tavanomaisten tuotteiden kontaminaatio tapahtuu

3.2.5 Erien tunnistaminen ja jäljitettävyys

Eri tuotanto- ja raaka-aine-erät tulee olla tunnistettavissa tuotannon jokaisessa vaiheessa! Luomusuunnitelmaan kirjataan ylös, millä tavalla erät voidaan tunnistaa. Tunnistus koskee sekä raaka-aineita, valmiita tuotteita, lisäaineita että valmistuksen apuaineita. Erien tunnistuksen avulla mahdolliset virheelliset tuotteet voidaan eräkohtaisesti ottaa pois markkinoilta.

Tuotteet on voitava jäljittää eräkohtaisesti jokaisessa tuotannon vaiheessa niiden toimittajiin, vastaanottajiin, ostajiin ja myyjiin. Luomusuunnitelmaan tulee lisätä kuvaukset toimenpiteistä, joilla tästä voidaan varmistua.

Toimenpide-esimerkkejä:

- tuotteiden kirjanpito (eräkohtainen, lähetetyt tuotteet, vastaanottajat)
- kuvaus jäljittämiseen käytettävistä mahdollisista merkinnöistä

3.2.6 Tuotteiden koostumus

Toimijan tulee pystyä olemaan varma tuotteidensa luomuisuuden aitoudesta.

Kuvaukset, mitkä luomusuunnitelmaan tulee lisätä:

- toimenpiteet, miten raaka-aineiden koostumusvaatimusten täyttymisestä varmistutaan
- luettelo valmistetuista luomutuotteista
- luettelo tuotteiden koostumuksesta TAI vaihtoehtoisesti tuotteiden ainesosaluetteloiden on oltava näkyvillä (esimerkiksi liitettynä pakkauksessa)
- luettelo valmistuksessa käytettävistä lisä- ja apuaineista

HUOM! Tarkastuksessa viranomaisen on saatava nähdä tuotteiden täydelliset reseptit/ainesosaluettelot!

HUOM! Mikäli tuotteen valmistuksessa käytetään tavanomaisia maatalousperäisiä ainesosia, on suunnitelmassa kuvattava, miten ne täyttävät luomutuotteen koostumusvaatimukset! Esimerkiksi:

- luomutuotteissa sallittu tavanomainen raaka-aine
- tavanomainen tuote, jossa on käytetty luomuainesosia
- Eviralta saatu poikkeusainesosalupa, lisäksi kirjattava:
 - mikä ainesosa
 - missä tuotteissa käytetään
 - käytettävä määrä
 - luvan voimassaoloaika

HUOM! Luomuelintarvikkeissa saa käyttää vain toimeenpanoasetuksen N:o 889/2008 liitteessä IX esiteltyjä tavanomaisia mausteita. <http://data.europa.eu/eli/reg/2008/889/oj>

HUOM! Muista luomutuotteissa GMO- ja säteilytyskielto!

- vastuu GMO-kiellon noudattamisesta on luomuelintarvikkeiden valmistajalla
- toimija voi olettaa, että tuote ei ole GMO, jos siihen viittaavia merkintöjä ei ole
- luomusuunnitelmaan:
 - minkä tuotteen kohdalla varmistutaan, että ei ole GMO
 - syy minkä takia
 - toimenpiteet, miten varmistutaan
 - toimenpiteiden dokumentointitapa
 - toimenpiteet, jos epäillään tuotteen olevan GMO
- tavanomaisten kuivattujen mausteyrttien, mausteiden ja maustekasvien kohdalla tulee varmistaa, että ei ole säteilytetty
- luomusuunnitelmaan:
 - toimenpiteet, miten varmistutaan
 - toimenpiteiden dokumentointitapa
 - toimenpiteet, jos epäillään tuotteen olevan säteilytetty
- tuotteista tulee tarkistaa, että ei ole GMO- ja säteilytysmerkintöjä
- tavarantoimittajalta varmistus GMO- ja säteilytyskiellosta

HUOM! Tavanomaiset tuotteet, joiden kohdalla GMO-mainintaa ei vaadita (taulukko 1).

- tuotteen myyjältä tuotekohtainen todistus GMO-vapaudesta
- todistuksen oltava tuotantoeräkohtainen ja yhdistettävissä toimitettuun tavaraerään
- jos todistetta ei ole, erää ei saa käyttää luomuelintarvikkeiden valmistuksessa ennen kuin todistus saatu
- todisteet talletettava kirjanpitoon

TAULUKKO 1. Esimerkkejä tuotteista, jotka eivät vaadi GMO-merkinnän käyttöä (Evira: Luomutuotanto 3, Elintarviketuotannon ehdot 2016, sivu 14)

Tuotteet	Tuoteryhmä; peruste todistuksen hankkimiselle
<ul style="list-style-type: none"> - E 160b annatto - E 300 askorbiinihappo - sitruunahappo (käyttö mahdollista lisäaineena E 330 tai valmistuksen apuaineena) - E 415 ksantaanikumi 	Mikro-organismeilla tuotetut lisäaineet; fermentaatiossa käytettävät mikro-organismit voivat olla geneettisesti modifioituja
<ul style="list-style-type: none"> - maitohappo (käyttö mahdollista lisäaineena E 270 tai valmistuksen apuaineena) 	Maitohappobakteerien avulla tuotettu tuote; maitohappobakteerin käyttämänä kasvu-alustana on saatettu käyttää esim. gm-maissitärkkelystä.
<ul style="list-style-type: none"> - juustonvalmistuksessa käytettävä kymosiini - tärkkelyksiä pilkkovat amylaasit - makeisissa ja suklaissa sokereita pilkkovat invertaasit - tärkkelyspohjaisten glukoosisirappien valmistuksessa käytettävät amylaasit ja muut entsyymit - mehunvalmistuksessa käytettävät pektinaasit. 	Valmistuksen apuaineena käytettävät entsyymit; entsyymien tuotannossa käytetyt mikro-organismit voivat olla geneettisesti modifioituja.
<ul style="list-style-type: none"> - etanoli 	Liuottimena käytettävä valmistuksen apuaine; valmistuksessa tarvittavan tärkkelyksen lähteenä on saatettu käyttää gm-kasvia
<ul style="list-style-type: none"> - munanvalkuainen 	Kasvipöytäelinten elintarvikkeiden valmistuksessa käytettävä valmistuksen apuaine: <ul style="list-style-type: none"> - eläinten ruokinnassa on saatettu käyttää gm-rehua tai eläintä on saatettu lääkittää gm-lääkkeillä - tuotteen valmistuksessa käytettävät entsyymit voivat olla tuotettu geneettisesti modifioituilla mikro-organismeilla.
<ul style="list-style-type: none"> - kasviöljyt 	Kasviöljyjen käyttö valmistuksen apuaineena (rasvaus-, voitelu- tai vaahdonestoaine); kasviöljy on voitu tuottaa gm-kasvista.

3.2.7 Tuotemerkinnät

Luomutuotteita luomu-nimikkeellä markkinoidessa tulee pakkauksissa olla lakisääteiset merkinnät. Toimijan tulee olla myös varma, että tavanomaisissa tuotteissa ei ole luomumerkintöjä. Luomusuunnitelmaan tulee kuvata:

- mitkä merkinnät tulee luomutuotteiden pakkauksiin ja etiketteihin
- mitkä merkinnät tulee asiakirjoihin
- mitkä merkinnät tulee tiedotteisiin, markkinointi- ja mainosmateriaaleihin
- (kuvaukset mallimerkinnöistä)
- mihin merkinnät perustuvat

- toimenpiteet, miten varmistetaan, ettei tavanomaisia tuotteita myydä luomumerkinnöillä
- toimenpiteet, mitä tehdään, jos merkinnät ovat väärin

Löydät tarkemmat ohjeet luomumerkintöjen käytöstä Eviran Luomutuotanto 3 Elintarviketuotannon ehdot 2016, sivut 23–27!

https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomuohje-3-elintarvikkeet_4.-painos_fi.pdf

3.2.8 Kuljetus ja lähettäminen

Luomutuotteiden kuljettamiseen ja lähettämiseen liittyvät toimenpiteet on kuvailtava luomusuunnitelmassa. Toimijan tulee olla täysin varma tuotteidensa luomun aitoudesta.

Vaaditut tiedot:

- kaikki tilat, joissa lähetyksiä käsitellään
- keinot lähetysten tunnistamiseksi
- selvitys kuljettavasta tahosta ja kuljetustavasta
- pakkaustoimenpiteet tai tiedot irtokuljetuksesta
- lähetyksiäkirjojen ja pakkauksien merkinnät

HUOM! Lähetetyt tuotteet tulee pystyä jäljittämään, vastaanottajista on hyvä pitää kirjaa.

3.2.9 Luomukirjanpito

Luomukirjanpidolla tarkoitetaan luomutoiminnan sekä -tuotteiden virtauksen seuraamista, ei kassavirran seuranta. Kirjanpidon avulla toimija pystyy todistamaan säädösten mukaisen toimintansa valvovalle viranomaiselle tarkastusten yhteydessä. Päivittäisen kirjanpidon lisäksi tehdyistä muistiinpanoista on määräajoin koottava taseita eli yhteenve-toja, joista ilmenee vastaanotetut luomumaatalous- ja luomuelintarviketuotteet, varas-tossa olevat sekä luovutettujen tuotteiden määrät. Tuotantopanosten sekä tuotosten mää-rän on mentävä tasan. Kirjanpito varmennetaan asianmukaisilla tositteilla!

HUOM! Kirjanpitoaineisto on säilytettävä vähintään 5 vuotta!

Vaadittu kirjanpito:

- sisään tulevat luomuelintarvikkeet
 - toimittajat, myyjät tai viejät
 - luomutuotteet ja niiden määrät
 - vastaanottotarkastusten tulokset
 - vastaanotettujen jalostettujen luomuelintarvikkeiden koostumus
- sisään tulevat tavanomaiset maataloustuotteet, lisäaineet ja valmistuksen apuaineet
 - JOS käytetään luomuelintarvikkeiden valmistuksessa
- varastossa olevat määrät
 - raaka-aineet
 - valmiit luomuelintarvikkeet
- hävikki
- toimipisteestä lähetetyt luomuelintarvikkeet
 - määrä
 - erätunnus
 - vastaanottaja/ostaja/kuluttaja
- puhdistustoimenpiteiden tehokkuuden tarkastustulokset
- todisteet GMO-vapaudesta tavanomaisten tuotteiden kohdalta, jotka eivät vaadi GMO-merkintää

HUOM! Toimijat, jotka eivät fyysisesti käsittele tai varastoi luomutuotteita! Kirjanpidossa vaaditaan:

- ostetut ja myydyt luomutuotteet
 - luonne
 - määrä
- luomutuotteiden toimittajat/myyjät/viejät
- luomutuotteiden ostajat/vastaanottajat

HUOM! Kirjanpidossa on myös huomioitava tavanomaiset tuotteet, jos toimintaan kuuluu vastaavaa tavanomaisten elintarvikkeiden tuotantoa.

Tase

- tehdään yleensä neljännesvuosittain
- tehtävä yhtä usein kuin yhteenvedot raaka-aineostoista, valmistettujen ja myytyjen tuotteiden määristä ja valmiiden tuotteiden varastomääristä
- luomutuotteita valmistetaan jatkuvasti, useita erilaisia tuotteita
 - tase vähintään joka kuukausi
- maatilat, kausiluontoinen valmistustoiminta, käytössä pääsääntöisesti omat luomuraaka-aineet
 - tase vähintään 1-2 kertaa vuodessa

HUOM! Vaikka osa luomutoiminnasta on annettu alihankkijan tehtäväksi, on päätoimija silti velvollinen tekemään toiminnasta oman kirjanpidon ja taseet.

3.2.10 Tuotereklaamatit ja toimenpiteet epäiltäessä virheellistä tuotetta

Luomusuunnitelmaan tulee kuvailla toimenpiteet, mitä tehdään tuotereklaamation tarpeen esiintyessä ja epäiltäessä, että tuote ei täytä luomukoostumusvaatimuksia.

Kts. kohta 3.2.5 Erien tunnistaminen ja jäljitettävyys

3.2.11 Tuonti

Luomutuotteiden suora tuominen EU:n ulkopuolelta omaan käyttöön eli tuontitoiminta tulee kuvailla luomusuunnitelmassa. Tämä koskee myös alihankintana tapahtuvaa toimintaa.

Luomusuunnitelmasta tulee ilmetä (ennen toimittamista ensimmäiselle vastaanottajalle):

- tehdäänkö toiminta itse vai alihankintana (alihankkijan kuvaus, kts. kohta 3.2.3)
- tuotteiden saapumis- ja vastaanottotilat
- varastotilojen kuvaus
- vastaanottotoimenpiteet
- luomun aitouden tarkistustoimenpiteet
- toimenpiteet epäiltäessä virheellistä tuotetta

HUOM! Myös tuotteiden ensimmäisen vastaanottajan on tehtävä luomusuunnitelmaan kyseiset kuvaukset. Sama koskee alihankintana tapahtuvaa toimintaa.

HUOM! Tähän oppaaseen koottu tieto tuontitoiminnasta koskee luomusuunnitelman vaatimia tietoja. Lisätietoa itse tuontitoiminnasta löydät Eviran oppaasta Luonnonmukaisen tuotannon ehdot 6 Tuonti 2015 https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomu-tuotannon-ohjeet/luomuohje-6_3-tuonti_02062015-netti.pdf

LÄHTEET

Evira. 2013. Luomusuunnitelmaohje - Elintarvikkeet. Luettu 2.2.2017.

https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomun-lomakkeet/18239_2_luomusuunnitelma_elintarviketoimijoille_2013.pdf

Evira. 2015. Luonnonmukaisen tuotannon ehdot 6 Tuonti. Luettu 7.4.2017

https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomuohje6_3-tuonti_02062015-netti.pdf

Evira. 2015. Luonnonmukainen tuotanto 1, yleiset ja kasvintuotannon ehdot. 5. painos.

Luettu 30.1.2017. https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomuohje_-1-painos-6_yleiset-ja-kasvintuotannon-ehdot.pdf

Evira. 2016e. Luomutuotanto 3, Elintarviketuotannon ehdot. Luettu 27.3.2017.

https://www.evira.fi/globalassets/yhteiset/luomu/luomutuotannon-ohjeet/luomuohje-3elintarvikkeet_4.-painos_fi.pdf

LIITTEET

Liite 1. Luomuvälvönnän hinnasto (Evira 2016)

1 (3)



ELINTARVIKETURVALLISUUSVIRASTO

KOOSTE LUOMUVALVONNAN MAKSUISTA

Valvontaosasto

12.1.2015

LUONNONMUKAISEN TUOTANNON TARKASTUKSISTA JA VALVONNASTA PERITTÄVÄT MAKSUT

Oheen on koottu Eviran viranomais- ja liiketaloudellisten palveluiden hinnastoihin sisältyvät luomuvälvönnän maksulliset palvelut. Julkisoikeudelliset maksut perustuvat MMM:n asetukseen 1161/2014 ja sen mahdollisiin muutosasetuksiin. Liiketaloudelliset hinnat perustuvat Eviran hinnastoon.

Tämä kooste ei korvaa voimassa olevaa maksuasetusta ja hinnastoa. Tarkista tarvittaessa hinnat voimassa olevasta maksuasetuksesta ja Eviran hinnastosta. Nämä löytyvät m.m. Eviran internet-sivuilla.

A. JULKISOIKEUDELLISET SUORITTEET

Julkisoikeudellisten suoritteiden hintoihin lisättävä ALV on 0%

Tuntihinnan mukaan määräytyvissä maksuissa maksu peritään jokaiselta alkavalta tunnilta.

A1 Rekisteröintimaksu

maksutaulukon kohta	Lupa- ja hyväksymispäätökset	maksu €
1.2.2.	Luonnonmukaisen tuotannon rekisteriin merkitsemistä koskevan hakemuksen käsittely/toiminnanharjoittaja	110,00

Tämä hinta peritään, kun toiminnanharjoittaja merkitään luonnonmukaisen tuotannon rekisteriin ensimmäistä kertaa. Uutta rekisteröintimaksua ei peritä jos toimija myöhemmin liittyy toiseenkin luomuvälvöntäjärjestelmään, aloittaa uutta tuotantosuuntaa tai ilmoittaa toista toimipaikkaa. Alihankkijan nimi, y-tunnus ja toiminnan käyntiosoitteet merkitään rekisteriin päämiehen sivutoimipaikaksi, eikä alihankkijalta peritä rekisteröintimaksua.

A2. Valvontamaksut

A.2.1. Perusmaksu

Perusmaksu maksetaan jokaisesta luomuvälvöntäjärjestelmästä erikseen. Valvontasektorit ovat maataloustuotannon, elintarvikkeiden, rehujen sekä lisäysaineiston välvöntäjärjestelmät. Maksu peritään jokaisesta tarkastuskerrasta, ts jokaisesta käsittelystä, lukuun ottamatta ylimääräisiä tarkastuksia. Perusmaksua ei peritä kahteen kertaan, kun samalla käynnillä on tehty useampi maataloustuotannon välvönnän liittyvä tarkastus, kuten esimerkiksi sekä kasvin- että eläintuotannon tarkastus. Perusmaksun lisäksi peritään aina pinta-alaan tai tarkastusaikaan sidottu tarkastusmaksu.

maksutaulukon kohta	Valvonta	maksu €
5.4.1	Luonnonmukaisen tuotannon tuotantotarkastuksen perusmaksu	113,50

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

Livsmedelssäkerhetsverket Evira

Finnish Food Safety Authority Evira

www.evira.fi
etunimi.sukunimi@evira.fi

www.evira.fi
förnamn.efternamn@evira.fi

www.evira.fi
firstname.lastname@evira.fi

(jatkuu)

A. 2.2. Tarkastusmaksut

Tuotantotarkastusmaksu määräytyy valvontajärjestelmästä ja perustuu joko pinta-alaan tai tarkastusaikaan.

Peltokasvituotannon tarkastusmaksu peritään viljelijän ilmoittaman luonnonmukaisesti viljellyn pinta-alan mukaan. Luonnonmukaisesti viljeltyyn alaan lasketaan luonnonmukaisessa tuotannossa oleva ala ja siirtymävaiheala. Muissa tuotantosuunnissa maksu peritään aikaperusteisesti tarkastajan ilmoittaman tarkastusajan mukaan. Osa tarkastuksista on toimijalle maksuttomia kts A4.

maksutaulukon kohta	Luonnonmukaisen tuotannon tuotantotarkastus	maksu €
5.4.2.1	Kylvösiementen ja taimiaineiston, rehujen ja elintarvikkeiden valvontajärjestelmään kuuluvien toimijoiden valvonta tunnilta - alihankintatyön valvonta tunnilta	115,00/h 115,00/h
5.4.2.2	Valvontajärjestelmään kuuluvien muiden toimijoiden valvonta tunnilta, (sienimö, eläin-, keruu-, kasvihuonetuotanto, jne)	91,00/h
5.4.2.3	Luonnonmukaisesti viljelty ala (luonnonmukaisessa tuotannossa oleva ala ja siirtymävaiheala) alkavalta hehtaarilta - luonnonmukaisesti viljellyn alan tarkastusmaksun enimmäismäärä	8,50/ha 908,00
5.4.3	Tarkastus, jota ei ole voitu suorittaa toimijasta johtuvasta syystä tai jonka toimija peruuttaa vähemmän kuin 48 h ennen sovittua tarkastusta	115,00
5.4.4	Tarkastus, jota jatketaan virastossa toimijasta johtuvasta syystä tunnilta	115,00/h

A. 2.3. Muut valvontamaksut

maksutaulukon kohta		maksu €
5.4.6	Lajikkeen merkitseminen luonnonmukaisen lisäysaineiston rekisteriin	
5.4.6.1	- Ilmoitettavien lajikkeiden lukumäärä /vuosi 1-3 kpl	27,00
5.4.6.2	- 4-20 kpl	65,00
5.4.6.3	- 21-100 kpl	132,00
5.4.6.4	- yli 100 kpl	262,00
5.4.7	Luonnonmukaisen tuotannon yksityisten tuotantoehtojen ja tuotannon valvontajärjestelmän hyväksyminen tunnilta	83,00

A3. Luvat

maksutaulukon kohta	<i>Muut päätökset</i>	maksu €
1.5.2.1	Tavanomaisesti tuotetun maataloudesta peräisin olevan ainesosan käyttöä luonnonmukaisesti tuotetuissa elintarvikkeissa ja alkoholijuomissa koskevan lupahakemuksen käsitteleminen ja luvan uusiminen	
1.5.2.1.1	- ainesosalupa	101,00 /kerta
1.5.2.1.2	- ainesosaluvan uusiminen	27,00 /kerta
1.5.2.2	Kasvin- ja eläintuotannon lupia koskevan hakemuksen käsittely	13,30 /kerta
1.5.2.3	Lupa käyttää tavanomaista rehua eläintuotannossa	105,00 /kerta

A4. Maksuttomat tarkastukset

Elintarvikkeiden valmistus maatilalla pääosin omista raaka-aineista

Maatilalla tapahtuva luonnonmukaisen tuotannon yhteydessä pääosin omalta tilalta peräisin olevia raaka-aineita käyttävän elintarvikkeiden valmistuksen valvonta on maksutonta, mukaan lukien mahdollisten alihankintana suoritettavien toimintojen valvominen.

(jatkuu)

B. LIKETAALOUDELLISET SUORITTEET (1.1.2015 Eviran hinnaston mukaan)

Liiketaloudellisten suoritteiden hintoihin lisättävä ALV on 24 %

B1. Sertifikaatit, vientitodistukset ja muut pyynnöstä annettavat todistukset

	Hinta	Hinta
	ALV 0%	ALV 24 %
Muu kuin toimijan palvelukielellä annettava todistus tai muu pyynnöstä annettu todistus (esim. muu kuin päätöskielen mukainen asiakirjaselvitys valvontaan kuulumisesta)	14,09 €	17,47€
Sertifikaatit	28,87 €	35,80 €
- luomutoimijakohtainen (englanninkielinen)		
- luomukauppakohtainen (englanninkielinen)	166,30 €	206,21 €

B2. Julkaisut

Sarjajulkaisuja ovat Eviran tuotantoehdot painotuotteena.
Tuotantoehdot ovat myös tulostettavissa Eviran internetsivuilta ilmaiseksi .

	Hinta	Hinta
	ALV 0%	ALV 24 %
Luomuvalvonnan julkaisut, tuotantoehdot kpl	15,35 €	19,03 €

B3. Muut asiantuntijapalvelut

Muita asiantuntijapalveluita ovat mm. tiedostoajat luonnonmukaisen maataloustuotannon rekisteristä, muut tarkastukset, tiedostoajat ja määritykset. Palvelut laskutetaan tuntihintojen ja muiden aiheutuneiden kustannusten (esim. analyysit ja matkat) mukaan.

	Hinta	Hinta
	ALV 0%	ALV 24 %
Tiedostoajat luonnonmukaisen maataloustuotannon rekisteristä jokaiselta alkavalta tunnilta	85,67 €/tunti	106,23 €/tunti
Muu asiantuntijapalvelu jokaiselta alkavalta tunnilta	85,67 €/tunti	106,23 €/tunti

Matkakustannukset peritään valtion matkustussäännön mukaan. Muista toimenpiteistä laskutetaan aiheutuneiden kustannusten mukaan.

Liite 2. Hakulomake (Evira 2016)

1 (2)

**ILMOITUS**

luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään liittymiseksi
Laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta (294/2015)

1 (2)

Luomuvalvontalomake 1

ELY-keskuksen / Eviran merkintöjä

Päivämäärä	Dnro

Täytä lomake selvästi tekstaten tai koneella ja palauta joko

- a) **Oman alueen ELY-keskukseen:** alkutuotanto mukaan lukien keruutuotanto sekä vähäinen valmistus
b) **Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran kirjaamoon (Mustialankatu 3, 00790 Helsinki):** lisäysaineisto, elintarvikkeet sekä rehut

1. TOIMIJAN TIEDOT	Toimijan nimi	Henkilö- tai y-tunnus
	Toimipaikan/päätilan osoite	Postinumero ja -toimipaikka
	Puhelinnumero	Internetsivut
	Sähköpostiosoite	Tilan/toimitilojen sijaintikunta/-kunnat
	Yhteyshenkilö (mikäli eri kuin hakija)	Yhteyshenkilön puhelinnumero
	Toimijan osoite (jos muu kuin toimitilojen tai päätilan osoite)	
2. VALVONTAAN ILMOITETTAVAT TUOTANTO- SUUNNAT JA TOIMIALAT	Luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään liitetään seuraavat tuotantosuunnat ja toimialat. Kunkin valvontajärjestelmään haluttavan toimialan on toimitettava toimialakohtainen täydennyslomake tämän ilmoituksen liitteenä.	
	<input type="checkbox"/> Peltokasvin viljely mukaan lukien avomaalla tapahtuva puutarhatuotanto hedelmänviljely ja tuotteen kappakunnostus	(täydennyslomake 1a)
	<input type="checkbox"/> Kasvihuonetuotanto ja sienten kasvatusta	(täydennyslomake 1b)
	<input type="checkbox"/> Keruutuotanto	(täydennyslomake 1c)
	<input type="checkbox"/> Kotieläintuotanto	(täydennyslomake 1d)
	<input type="checkbox"/> Vähäinen elintarvikkeen valmistus maatilalla	(täydennyslomake 1e)
	<input type="checkbox"/> Lisäysaineiston pakkaaminen, tukkukauppa ja maahantuonti	(täydennyslomake 1f)
	<input type="checkbox"/> Rehujen valmistus, tukkukauppa ja maahantuonti	(täydennyslomake 1g)
<input type="checkbox"/> Elintarvikkeiden valmistus, varastointi, tukkukauppa ja maahantuonti	(täydennyslomake 1h)	
3. SITOUMUS	Toimija sitoutuu:	
	<ul style="list-style-type: none"> - noudattamaan Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen (EY) 834/2007 ja komission asetuksen (EY) 889/2008 vaatimuksia merkinnöistä ja tuotantosaännöistä; - hyväksymään neuvoston ja komission asetusten mukaiset seuraamukset rikkomuksen tai sääntöjenvastaisuuden tapahtuttua - ilmoittamaan valvontaviranomaisille välittömästi, jos toimija epäilee, ettei sen tuottama, valmistama tai toiselta toimijalta saama tuote täytä neuvoston asetuksen vaatimuksia ja - ilmoittamaan seuraamustapauksessa (markkinointikielto, erottaminen valvontajärjestelmästä) asiasta tuotteen ostajille kirjallisesti sen varmistamiseksi, että luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavat merkinnät poistetaan kyseisestä tuotannosta. 	
4. TOIMIJAN ALLEKIRJOITUS	Aika ja paikka	toimijan allekirjoitus
Lähetä lomakkeen ensimmäinen sivu ja asianomainen lisälomake joko: ELY-keskukseen , jos liityt alkutuotannon valvontaan (kasvin-, kasvihuone-, keruu- ja kotieläintuotannot sekä vähäinen valmistus) Eviran kirjaamoon , jos liityt lisäysaineiston elintarvikkeiden tai rehuvalvontaan		

(jatkuu)

**ILMOITUS**

luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään liittymiseksi
Laki luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta (294/2015)

2 (2)

TÄYTTÖOHJEET

Luomuvalvontalomake 1

2. VALVONTAAN LIITETTÄVÄT TUOTANTOSUUNNAT JA TOIMIALAT

Merkitään kaikki ne tuotantosuunnat ja toimialat, joilla toimija aikoo harjoittaa luonnonmukaista tuotantoa. Kunkin toimialan osalta on täytettävä toimialakohtainen täydennyslomake

- | | |
|-----|--|
| 1 a | Peltokasvituotanto (mukaan lukien avomaavihannekset, marjat ja hedelmät) |
| 1 b | Kasvihuone- ja sienituotanto |
| 1 c | Keruuotanto |
| 1 d | Kotieläintuotanto |
| 1 e | Vähäinen valmistus |
| 1 f | Lisäysaineiston pakkaaminen, tukkukauppa ja maahantuonti |
| 1 g | Rehujen valmistus, tukkukauppa ja maahantuonti |
| 1 h | Elintarvikkeiden valmistus, varastointi, tukkukauppa ja maahantuonti |

3. SITOUMUS

Euroopan yhteisöjen komission asetus (EY) 889/2008 edellyttää valvontajärjestelmään liittyvältä toimijalta sitoumusta neuvoston asetuksen (EY) 834/2007 ja komission asetuksen tuotantosääntöihin, merkintävaatimuksiin ja menettelytapoihin

LUOMUVALVONNASSA ANNETTAVAT HUOMAUTUKSET JA KIELLOT

Toimenpiteistä säännönvastaisuuksien tapahduttua määrätään Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksessa (EY) N:o 834/2007, Euroopan yhteisöjen komission asetuksessa (EY) 889/2008, luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetussa laissa (294/2015), sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o (882/2004)

ELY-keskus tai Evira (elintarvikkeiden, rehujen ja lisäysaineiston osalta) voi antaa huomautuksen tai markkinointikiellon sekä poistaa toimijan ja tilan määräajaksi valvontajärjestelmästä.

Huomautus on kirjallinen kehoitus tai ohje puutteen korjaamiseksi. Kehotukselle puutteen korjaamiseksi voidaan asettaa määräaika ja se voi edellyttää uutta tarkastusta.

Markkinointikielto tarkoittaa luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavien merkintöjen poistamista tuotteista ja tuotteiden markkinoille pääsyn estämistä luonnonmukaisesti tuotettuina. Markkinointikielto voi koskea joko tuote-erää, tuotantosuuntaa tai koko tilaa.

Valvontajärjestelmästä poistettu toimija voi hakeutua määräajan jälkeen uudelleen valvontajärjestelmään. Tällöin siirtymävaihe alkaa kuitenkin alusta. Toimija voidaan poistaa valvontajärjestelmästä määräajaksi myös, jos hän on tahallisesti tai törkeästi huolimattomuudesta laiminlyönyt säädetyt maksut.

Valvontaviranomainen voi tehostaa annettua määräystä tai kieltä uhkasakolla.

Mikäli teko tai laiminlyönti ei ole vähäinen, valvontaviranomaisen tulee ilmoittaa luonnonmukaista tuotantoa koskevien säännösten rikkominen esitutkintaviranomaiselle.

Liite 3. Täydennyslomake 1H-valvontajärjestelmä (Evira 2016)

1 (2)

1 (2)

**ILMOITUS**Luonnonmukaisten elintarvikkeiden valvontaan
(täydennyslomake 1h)

Täydennyslomake 1h

Eviran merkintöjä

Luonnonmukainen tuotanto

Päivämäärä	Dnro

TOIMIJAN TIEDOT

Yrityksen nimi	Y-tunnus	Kunta
	Internetsivujen osoite	
Yhteyshenkilö	Yhteyshenkilön puhelinnumero ja sähköpostiosoite	
TOIMINTA	Merkitse toiminnot	Merkitse toimialakoodit 10.11-11.07 sivulta 2
1 Valmistus	<input type="checkbox"/>	
1.1 Jalostus	<input type="checkbox"/>	
1.2 Pakkaaminen / uudelleenpakkaaminen	<input type="checkbox"/>	
1.3 Luonnonmukaista tuotantotapaa osoittavien merkintöjen tekeminen / uudelleenmerkitseminen	<input type="checkbox"/>	
2 Tukku kauppa (merkitse toiminta kohdista 46.1-46.9 sivulta 2)	<input type="checkbox"/>	
3 Varastointi	<input type="checkbox"/>	
4 Vähittäiskauppa	<input type="checkbox"/>	
5 Tuonti EU:n ulkopuolelta	<input type="checkbox"/>	
6 Vienti	<input type="checkbox"/>	
7 Keruutuotteiden ostotoiminta	<input type="checkbox"/>	
8 Tavanomainen tuote, jonka valmistuksessa on käytetty luomuaainesosia, mikä?	<input type="checkbox"/>	
<p>LYHYT KUVAUS TOIMINNASTA ml tiedot käytetyistä alihankkijoista (nimi, osoite). Käytä tarvittaessa erillistä liitettä. Liitteeksi lisäksi erillinen sopimus tietojen vaihtamisesta jos alihankkijaa valvova viranomainen on muu kuin Evira.</p>		

ALLEKIRJOITUS	Aika ja paikka	Toimijan allekirjoitus ja nimenselvitys

Ilmoituksen liitteeksi luomusuunnitelma elintarvikkeiden valvontaan ja kaupparekisteriote, joka ei saa olla yli 3 kk vanhempi

Lisätietoja Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet 3 – Elintarvikkeet ja Luomusuunnitelmaohje – Elintarvikkeet

Ohjeet voi tulostaa Eviran internetsivuilta www.evira.fi.

Allekirjoitettu ilmoitus ja luomusuunnitelma toimitetaan Elintarviketurvallisuusvirasto Eviraan.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Mustialankatu 3
00790 HELSINKI

Puh. 029 530 0400

kirjaamo@evira.fi • www.evira.fi

Evira 18739 29.3.2017 (368985)

(jatkuu)

Toimialakoodit Ilmoitukseen	
Valmistustoiminta:	
<p>Teurastus, lihan säilyvyyskäsittely ja lihatuotteiden valmistus</p> <p>10.11 Teurastus ja lihan säilyvyyskäsittely</p> <p>10.12 Siipikarjan teurastus ja lihan säilyvyyskäsittely</p> <p>10.13 Leikkeleiden ja muiden lihajalosteiden valmistus</p> <p>Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä</p> <p>10.20 Kalan, äyriäisten ja nilviäisten jalostus ja säilöntä</p> <p>Hedelmien ja kasvien jalostus ja säilöntä</p> <p>10.31 Perunoiden jalostus ja säilöntä</p> <p>10.32 Hedelmä-, marja- ja kasvismehujen valmistus</p> <p>10.39 Muu hedelmien, marjojen ja kasvien jalostus ja säilöntä</p> <p>Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus</p> <p>10.41 Kasvi- ja eläinperäisten öljyjen ja -rasvojen valmistus</p> <p>10.42 Margariinien ja sen kaltaisten ravintorasvojen valmistus</p> <p>Maitotaloustuotteiden valmistus</p> <p>10.51 Maitotaloustuotteiden ja juuston (ml. raakamaito) valmistus</p> <p>10.52 Jäätelön valmistus</p>	<p>Mylly- ja tärkkelystuotteiden valmistus</p> <p>10.61 Myllytuotteiden valmistus</p> <p>10.62 Tärkkelyksen ja tärkkelystuotteiden valmistus</p> <p>Leipomotuotteiden, makaronien yms. valmistus</p> <p>10.71 Leivän, tuoreiden leivonnaisten ja kakkujen valmistus</p> <p>10.72 Näkkileivän, keksien, säilyvien leivonnaisten ja kakkujen valmistus</p> <p>10.73 Makaronien, nuudelin, kuskusin ja vastaavien jauhotuotteiden valmistus</p> <p>Muiden elintarvikkeiden valmistus</p> <p>10.81 Sokerin valmistus</p> <p>10.82 Kaakaon, suklaan ja makeisten valmistus</p> <p>10.83 Teen ja kahvin valmistus</p> <p>10.84 Mausteiden ja maustekastikkeiden valmistus</p> <p>10.85 Einesten ja valmisruokien valmistus</p> <p>10.86 Homogenoitujen ravintovalmisteiden ja dieetteruokien valmistus</p> <p>10.89 Muualla luokittelemattomien elintarvikkeiden valmistus</p> <p>Juomien valmistus</p> <p>11.06 Maltaiden valmistus</p> <p>11.07 Virvoitusjuomien valmistus, kivennäisvesien ja muiden pullotettujen vesien valmistus</p>
Muu kuin valmistustoiminta:	
<p>Tukkukauppa</p> <p>46.1 Agentuuritoiminta</p> <p>46.2 Elintarvikkeiden tukkukauppatoiminta (esim. munapakkaamo, metsästys tai vastaava tuote)</p> <p>46.9 Muu tukkukauppa</p> <p>Vähittäiskauppa</p> <p>47.1 Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä</p> <p>47.2 Vähittäiskauppa erikoismyymälöissä (esim. konditoriat)</p> <p>47.8 Tori- ja markkinakauppa (elintarvikkeiden vähittäiskauppa kojuista tai toreilla)</p> <p>47.9 Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä (esim. postimyynti ja internet)</p> <p>Varastointi</p>	

Ohjeita lomakkeen täyttämiseen

- tarkista, että lomake on allekirjoitettu ja sen on tehnyt henkilö, jolla on yrityksessä nimenkirjoitusoikeus tai liitä mukaan valtakirja
- huomioi, että tämän täydennyslomakkeen lisäksi tulee täyttää varsinainen ilmoituslomake
- rastita ne toiminnot joita ollaan liittämässä valvontaan
- kirjaa viereiseen ruudukkoon kaikki ne toimialat jota toiminta koskee
- kohdan 8 luettelointiin käytä tarvittaessa erillistä liitettä
- kirjoita lyhyt kuvaus siitä toiminnasta jota ollaan liittämässä valvontaan. Jos yrityksesi käyttää alihankkijoita johonkin toimintaa liitä mukaan lista jossa näkyy käytettyjen alihankkijoiden nimi, osoite ja valvontaviranomaisen tunnus sekä tieto mitä toimintaa ja toimialaa alihankinta koskee
- pakollisia liitteitä ilmoitukseen ovat luomusuunnitelma ja kaupparekisteriote

Allekirjoitettu ilmoitus ja luomusuunnitelma toimitetaan Elintarviketurvallisuusvirasto Eviraan.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Mustialankatu 3
00790 HELSINKI

Puh. 029 530 0400

kirjaamo@evira.fi • www.evira.fi

Evira 18739 29.3.2017 (368985)

